

2269

2A1

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1853

ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΔΙΚΗ

ΤΟΥ

ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΚΑΪΡΟΥ

Καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπὶ Καΐρισμῷ ὑπὸ τοῦ πλημ-
μελειοδικείου Σύρου καταδικασθέντων
Σπυρίδωρος Γλανκωπίδου, Γρηγορίου Δεσποτοπούλου
καὶ Θεοφίλου Λουλούδη ἢ
Μετοκονδύλου.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

Σ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΙΩ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ.

(Κατὰ τὴν δέδωκ. Ἀθηνᾶς. Ἀριθ. 274).

1853.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

N
1765

100

THE NATIONAL ANTHROPOLOGICAL ARCHIVES

SMITHSONIAN INSTITUTION

WASHINGTON

1901

STANDARD TABLE

For the purpose of comparing the results of different measurements

of the same object, the following table is given

in which the measurements are given in the same order as in the

original measurements

of the object

TABLE I

FOR THE PURPOSE OF COMPARING THE RESULTS OF DIFFERENT MEASUREMENTS

OF THE SAME OBJECT

1901

920.1192

ΛΑΙ

Η

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1853

ΕΝΩΜΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΔΙΚΗ

ΤΟΥ

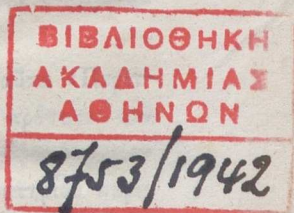
ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΚΑΪΡΟΥ

Καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπὶ Καῖρισμῷ ὑπὸ τοῦ πλημμε-
μελειοδικείου Σύρου καταδικασθέντων

Σπυρίδωρος Γλανκωπίδου, Γρηγόριον Δεσποτοπούλου

καὶ Θεοφίλου Λουλούδη ἢ

Μοροκορνόβλου.

7 ΑΠΡ. 1958

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΙΩ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ.

(Κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς. Ἀριθ. 274.)

1853.

Η

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΤΕΤ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙΡΟΣ

Handwritten:
K. Oikarab
K. Oikarab

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΘΗΝΑ
8/23/1942

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΩ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

(Κατά την απόφαση της 27ης)

1883

Η ΚΑΤΑ ΤΗΝ 19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1853 ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Δ Ι Κ Η

ΤΟ ΘΕΟΦΪΛΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

Καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπὶ Καῖρισμῳ ὑπὸ τοῦ Πλημμελειο-
δικείου Σύρου καταδικασθέντων, Σπυρίδωνος Γλαυ-
κωπίδου, Γρηγορίου Δεσποτοπούλου καὶ Θεοφί-
λου Λουλούδη ἢ Μοροκοινδύλου.

Ο Εἰσαγγελεὺς λαβὼν τὸν λόγον ἀπετάθη πρὸς τοὺς δικηγό-
ρους εἰπὼν, ἂν σκοπεύωσι νὰ φέρωσι τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ πραγ-
ματικοῦ τῆς δίκης μέρους, οὗτος προτείνει νὰ γίνη ἡ συζήτη-
σις κεκλεισμένων τῶν θυρῶν.

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Σαρίπολος ἀπήντησε πρὸς ταῦτα «Περι-
τὸν θεωρεῖ ἡ ὑπεράσπισις ν' ἀπαντήσῃ πρὸς τὴν πρότασιν τοῦ
Κ. Εἰσαγγελέως· διότι δικηγόροι ἀρχαῖοι, δικηγόροι νομομα-
θεῖς γινώσκουσιν ὡς ἄριστα ἐνώπιον ὁποίου δικαστηρίου παρί-
στανται· δὲν ἀγνοοῦσι δέ, ὅτι ὁ Ἄρειος Πάγος εἶναι δικαστή-
ριον τοῦ νόμου, οὐχὶ δὲ δικαστήριον τῆς οὐσίας καὶ τοῦ πραγ-
ματικοῦ τῆς δίκης μέρους.

Ὁ Πρόεδρος ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν δικηγόρον Κ. Ν. Ι.
Σαρίπολον, μὴ γενομένης δεκτῆς τῆς προτάσεως τοῦ Κυρίου
Εἰσαγγελέως.

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Σαρίπολος· Ὁ Καίρης ἀπέθανε, καὶ ἀ-
πέθανεν ἀθῶος. Ὡς πρὸς αὐτὸν κατηργήθη ἡ δίκη δυνάμει
τοῦ νόμου. Ἄλλ' ὅποσον μέγα μάθημα ἔδωκε πρὸς τὴν ἐπίγειον
δικαιοσύνην αὐτὸς ὁ Θεὸς καλέσας ἐνώπιον τοῦ ἀναμαρτήτου
δικαστηρίου του τὸν Θεόφιλον Καίρη! Ὁ Ὑμνοποιὸς οἶονεῖ ἐκκα-
λέσας ἐνώπιον ἑαυτοῦ τὴν δίκην ὡς πρὸς τὸν κατηγορηθέντα ἐπὶ
αἵρεσιάρχῃ Θεόφιλον Καίρη, ἀπέδειξε προφανῶς, ὅτι αἱ τοιαῦ-
ται δίκαι ὑπεκφεύγουσι τὴν ἀρμοδιότητα παντὸς ἐπιγείου, παν-

τός ἐξ ἀνθρώπων συγκεκριμένου δικαστηρίου. Πᾶσα κατὰ τοῦ Ὑψίστου προσβολή ὑπὸ μόνου τοῦ Ὑψίστου ἀρμοδίως ἐκδικάζεται· τοῦτο δέ, διότι μόνος ὁ Ὑψίστος εἶναι ἡ αὐταλήθεια, ἡ αὐτοδικαιοσύνη. Μόνος ὁ Ὑψίστος ὁ ἐτάζων νοῦν καὶ καρδίαν, μόνος αὐτός ὁ τὴν ἀλήθειαν ἀκριβῶς γινώσκων, μόνος αὐτός λέγω, εἶναι καὶ δικαστὴς ἐπὶ τῶν ἀποκλειστικῶς ἐνδιαφερόντων αὐτὸν ζητημάτων. Ἔστι Θεός, καὶ τούτου ἕνεκα καὶ ἐνδιαφερόμενος καὶ δικαστὴς συνάμα εἶναι· ἄλλως δ' ἀδικώτατον ἦθελεν εἶσθαι ἂν ἐδίκασεν ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑποθέσεως· ἀλλὰ τότε δὲν ἦθελεν εἶσθαι Θεός, ὃ ἐστὶ δὲν ἦθελεν εἶσθαι ἀμερόληπτος, δὲν ἦθελεν εἶσθαι ἡ ἀλήθεια.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ Θεοφίλου Καίρου τρεῖς ἄλλοι οἰμώζουσιν ἐν τῇ οἰκτρᾷ φυλακῇ ἐν ᾗ κατεκλείσθησαν. Τρεῖς ἄλλοι πνέουσι τὸν δυσώδη ἐκεῖνον ἀέρα, ὅστις προέπεμψεν εἰς τὸν τάφον τὸν Θεόφιλον Καίρην. Ὑπὲρ τῶν τριῶν τούτων παριστάμεθα συνήγοροι ἐνώπιον ὑμῶν Κύριοι Ἀρειοπαγῖται, ὅπως ἀποδείξωμεν πόσον κακῶς ἐφηρμόσθησαν ὑπὸ τοῦ πλημμελειοδικείου Σύρου οἱ νόμοι ἡμῶν, πόσον οἰκτρῶς τὸ ἐλευθερώτατον ἡμῶν σύνταγμα παρεβιάσθη.

Ἐνώπιον ἱερέων μιᾶς οἰασθήποτε θρησκείας ἡ θέσις μου ἦθελεν εἶσθαι δυσχερὴς, ἐνώπιον ὅμως πολιτῶν ἐλευθέρων, ἐνώπιον δικαστῶν πεφωτισμένων, τουναντίον ἡ θέσις μου εἶναι καὶ εὐχάριστος καὶ εὐκολος, διότι δὲν πρόκειται περὶ συζητήσεως ἀληθείας δογμάτων, ἀλλὰ περὶ τῆς κυριαυτάτης τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἀνθρώπου, περὶ τοῦ ἐλευθέρου τῆς συνειδήσεως, περὶ τοῦ ἐλευθέρου τῆς θρησκείας.

Τὴν τριαύτην ἐλευθερίαν εἷς μέγας ἀνὴρ καὶ μέγας νομοθέτης, ὁρμώμενος νὰ καθιερώσῃ καὶ διὰ τῆς θετικῆς αὐτῆς νομοθεσίας, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν μεγάλην καὶ σωτηριώδη ἐγνωμάτευσεν ἀρχὴν εἰπὼν, ὅτι ὁ νόμος ἀνάγκη νὰ ᾖ αἶθερος. Τὴν ἀρχὴν ταύτην οἱ μὲν κακοβούλως παρηρμήνευσαν, οἱ δὲ ἐξ ἀμαθείας κατέκριναν. Ἄλλ' ὁρθῶς ἐννοουμένη εἶναι θέμεθλον στεῆρόν πάσης εὐνομουμένης πολιτείας ἀνθρώπων. Δὲν σημαίνει αὕτη ἄλλο, εἰμὴ, ὅτι ὁ πολιτικὸς νόμος ἀνάγκη νὰ ᾖ

ἀμερόληπτος, ἀδέκαστος, καὶ ἀπὸ πάσης ὀρθοπευτικῆς ἐπιρροῆς ἢ ἱεροκρατικοῦ δόγματος ἀνεξάρτητος. Σημαίνει, ὅτι ὁ νόμος πρέπει ἴσα εἰς πάντας τοὺς πολίτας νὰ παρέχῃ δικαιώματα, ἐπίσης δὲ καὶ πάντων νὰ προστατεύῃ, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκάστου ὀρθοπευτικῆς, ἥτοι τῆς ἣν ἕκαστος ἐσχημάτισε περὶ τοῦ ὑφίστου ὄντος ἰδέαν· διότι ὀρθοπευτικὴ οὐδὲν ἄλλο εἶναι, εἰμὴ ἡ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, ἡ σχέσις ἣν ὁ ἀσθενὴς ἀνθρώπος ἐσχημάτισε μεταξὺ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ δημιουργοῦ του, καθ' ἣν ἐν ἑαυτῷ περὶ Θεοῦ ἐμόρφωσεν ἰδέαν.

Ἄν δὲ τοιαύτην οὐσιώδη ιδιότητα πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ νόμος, τοιοῦτον χαρακτῆρα πρέπει νὰ περιβληθῶσι καὶ οἱ μέλλοντες νὰ ἐρμηνεύσωσι καὶ ἐφαρμόσωσιν αὐτόν. Τοῦτο ζητοῦμεν, τοῦτου θέλομεν τύχει ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου τούτου δικαστηρίου. Ἀποδύθητε Κύριοι Ἀρειοπαγῖται διὰ μίαν στιγμὴν τὸ ὀρθοπευτικὸν φρόνημα χριστιανῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων, ἀποδύθητε αὐτὸ, διότι ἄλλως οἱ πελάται μου εἰσὶν ἤδη καταδικασμένοι ὑφ' ὑμῶν. Ὡς χριστιανοί, διότι καὶ ἡμεῖς ἐσμεν χριστιανοὶ οἱ ὑπὲρ αὐτῶν συνηγοροῦντες, λυπούμεθα βεβαίως διότι ἀπεσκήρτησαν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν, ἀλλ' ὥς ἄνθρωποι δὲν διακαίμεθα νὰ κρίνωμεν, πολλῷ δὲ μᾶλλον νὰ κατακρίνωμεν καὶ νὰ καταδικάσωμεν αὐτούς, διότι, ὥς ἀρχόμενος τοῦ λόγου μου εἶπον, μόνῳ τῷ Θεῷ δέδοται τὸ διακρίνειν καὶ ἐκδικάζειν τὰς τοιαύτας δίκας, οὐδένα δ' ἑαυτοῦ ἔθετο τοποτηρητὴν ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς τὸ ἐκδικεῖσθαι τὰς κατ' αὐτοῦ ὕβρεις.

Ὡ! βεβαίως ἂν ὑπῆρχε παρ' ἡμῖν ὅμοιον τι τῷ ὄρκῳ ὃν ὠρκίζοντο τὸ πάλαι τῆς Γαλλίας οἱ Βασιλεῖς χριόμενοι « *Le Roi promet aussi . . . d'exterminer de bonne foi selon son pouvoir tous hérétiques notés et condamnés par l'Eglise* », ἠθέλομεν οἰκτεῖρει τὴν πολιτείαν ἡμῶν διὰ τὴν βαρβαρότητα τοῦ νόμου, ἀλλ' ἀναμνησκόμενοι τὸ *dura lex sed lex*, ἠθέλομεν κλίνει τὸν αὐχένα καὶ ἀντιπαρῆλθαι, μεχρικοῦ παρέλθωσι καὶ τῆς βαρβαρίας αὐτοῦ ἰσχύος αἱ ἡμέραι. Εὐτυχῶς ὅμως ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ἡμῶν τοιοῦτον στίγμα οὐδαμῶς ὑπάρχει, ὥς θέλομεν ἀποδείξει, τὸ δὲ πλημμελειοδικεῖον τοὺς ἐ-

λευθερωτάτους ἡμῶν θεσμούς παριδόν, κατὰ τῶν κατηγορηθέντων προκρούστου δίκην τοὺς νόμους ἡμῶν προσήγγιστε πρὸς τὸν ἄθλιον ἐκεῖνον νόμον τὸν ἐν τῷ Ἰουστινιανείῳ κώδεκι φερομένῳ « *ubicunque Manichaei inveniantur, capite dam-nandi sint* » (Cod. de haeret. et Manich. C. 11. 12), ἀλλὰ τότε ὥφειλε τοῦλάχιστον τὸν νόμον τοῦτον νὰ ἐπικαλεσθῇ ὡς ἰσχύοντα καὶ τὴν ποινὴν καταγινώσκοντα, οὐχὶ δὲ ποτε τὸ σύνταγμα καὶ τῆς Ἑλλάδος τοὺς νόμους.

Ἄλλ' ἐπαναλέγω, εὐτυχῶς τοιαύτην ἀθλίαν δὲν ἔχομεν νομοθεσίαν· εὐτυχῶς οἱ νόμοι ἡμῶν καὶ τὸ σύνταγμα τὰς μόνας ἀληθείας, τὰς μόνας ὁρθὰς περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας ἀρχὰς καθιέρωσαν. Τοῦ ἀγίου Βαρθολομαίου (Sainte-Barthélemy) αἱ νύκτες οὐδὲν ἄλλο ἤθελον εἶσθαι σήμερον εἰμὴ τρομεροὶ ἀναχρονισμοί. Τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τὰ ὄργια, ἐξ ὧν ἡ οἰκτρὰ καὶ ἐρινυώδης ἐκείνη πολιτικὴ ῥῆσις ἐγεννήθη « *pense comme moi ou je te tue*, » παρῆλθον. Παρῆλθον ; . . . Κύριοι Ἀρειοπαγῖται, φρικτῶ ἀνολογιζόμενος, ὅτι ὅτε εἶπον τοιαῦτά τινα ἐνώπιον τῶν πλημμελειοδικῶν, προσεθέμην, ἂν καταδικάσῃτε αὐτοὺς, εἰς φυλάκισιν ἴσως θέλετε νομίσει ὅτι τοὺς καταδικάζετε, ἐγὼ ὅμως λέγω ὑμῖν, ὅτι τὸ ταλαίπωρον τοῦτο καὶ ἡμίξηρον τοῦ Θεοφίλου Καίρου σωματίον, θέλετε καταδικάσει εἰς θάνατον. Ἡ δὲ πρόβρῃσίς μου αὕτη δυστυχῶς ἐπραγματοποιήθη ! ! . .

Εἶθε ὅμως ἡ ἀπόφασίς σας σματῆσθαι τοὺς εἰς τὸν ἐλισθηρὸν δρόμον καταφέροντας τὴν κοινωνίαν ἡμῶν· εἵθεδείξῃ πρὸς τὰ κατώτερα δικαστήρια, ὅτι ἡ πολιτικὴ κοινωνία θρησκευτικὰ θύματα δὲν δύναται νὰ κάμῃ, οὐδ' ἀνέχεται νὰ κάμνωσιν ἄλλοι· διότι τοιαῦτα ἐν νόματι αὐτῆς ἀνεχομένη νὰ γίνωνται, ἀποβάλλει ἡ ἀντιπρόσωπος αὐτῆς ἀρχή, τὸ ἀρχικόν, τὸ ἐξουσιαστικόν, καὶ ὡς ἴση πρὸς τοὺς ἴσους αὐτῇ γινομένους διὰ τῶν δογματικῶν καὶ θρησκευτικῶν συζητήσεων πολίτας συγκαταβαίνει· ὡς ἄριστα ἀπέδειξε τοῦτο ὁ μέγιστος τῶν συγχρόνων φιλοσόφων, ὁ Κάντιος εἰπών, ὅτι τὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν δικαίωμα οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ἀπλῶς ἀστυνομικὸν εἶναι. Τὴν θεω-

ρίαν δὲ ταύτην διὰ μακρῶν ἐξεθέμην ἐν σελ. 677 τῆς περὶ συνταγματικοῦ δικαίου πραγματείας μου.

Ναὶ Κύριοι, τὸ λέγω ἀπροκαλύπτως, διότι καὶ ἡ συνειδήσις μὲ πείθει, καὶ ἡ ἱστορία προσεπιμαρτυρεῖ τῇ συνειδήσει μου ὑπάρχει φιλοσοφικόν τι, ἀξίωμα, ἔσον καὶ ἀσφαλές ὡς τὰ μαθηματικά ἀξιώματα, ὅτι τὸ ψεῦδος, καὶ ἂν αἱ ἐπίγειοι πᾶσαι δυνάμεις συμμαχήσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, θέλει ἐπέλθῃ ὅμως ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θέλει διαλυθῇ. Τούναντίον δὲ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἂν πάντες οἱ δυνάσται κατ' αὐτῆς συνασπίσωσι, καὶ ἂν ὅλος τῆς γῆς ὁ σίδηρος μεταβληθῇ εἰς δεσμὰ διὰ νὰ τὴν καθείρῃ, ἡ ἀλήθεια λέγω, θέλει μίαν ἡμέραν θριαμβεύσει, διότι ὁ Θεὸς φιλεῖ αὐτήν, ὡς ἀποστρέφει τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τοῦ ψεύδους καὶ τῶν ἐργατῶν αὐτοῦ.

Ἄν λοιπὸν τοῦ Καίρου καὶ Γλαυκωπίδου τὰ δόγματά εἰσι σφαλερὰ, ὡς καὶ ἐγὼ μεθ' ἀπάσης τῆς ὀρθοδοξίας τὰ νομίζω σφαλερὰ, ἄφετε αὐτὰ ἐλεύθερα, διότι ταχύτερον θέλει καταδειχθῇ ἡ πλάνη των ἂν δὲ, τὸ ὁποῖον δὲν πιστεύω, εἰσὶν ἀληθῆ, τίς θέλει δυνηθῇ νὰ καταβάλλῃ αὐτά ;

Ἄλλ' εἴτε σφαλερὰ, εἴτε ἀληθῆ εἰσιν, ἄξιοι τιμῆς εἰς τὰ ὅμματα παντὸς εὐσυνειδήτου, πεφωτισμένου καὶ ἐλευθέρου πολίτου, εἰσὶν οἱ ταῦτα δημοσίᾳ καὶ ἐναντίον τοῦ συμφέροντός των ὁμολογήσαντες, καὶ ἔνεκα τούτων ὁ μὲν τὸν βίον κατέστρεψεν ἐν εἰρκτῇ, ὁ δὲ περιμένει ἐν φυλακῇ νὰ μάθῃ ἂν ἡ συνειδήσις ᾔνοι ἐλευθέρᾳ ἐν Ἑλλάδι.

Ναὶ Γλαυκωπίδη, ἡ συνειδήσις εἶναι ἐλευθέρᾳ ἐν Ἑλλάδι, διότι τὸ ἐλεύθερον αὐτῆς σύνταγμα τοιαύτην ἀνεγνώρισεν αὐτήν.

Ὅτι δὲ τὴν ἀπεδέχθη ἐλευθέραν, καὶ τοιαύτην σαφῶς ἐν τοῖς ἄρθροις αὐτοῦ διετράνωσε, τοῦτο εἰς τὰ ὅμματα παντὸς ἀμερολήπτως ἀναγινώσκοντος αὐτὸ φανεροῦται· μόνον τὸ πλημμελειοδικεῖον Σύρου δὲν ἠθέλησε νὰ ἐρμηνεύσῃ αὐτὸ ὀγιῶς, ἡ δὲ παρερμηνεία του αὕτη φέρει ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παρασθῶμεν σήμερον ἐνώπιον ὑμῶν, ὅπως τύχωμεν τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀποφάσεώς του.

Ὁ Πρόεδρος. Περιορίσθητε Κ. δικηγόρε, εἰς τὸ θέμα τῆς

ἀναιρέσεως καὶ ἀφήγατε τὰς θεωρίας ὡς ἐκτὸς τοῦ προκειμένου.

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Σαρίπολος. Συγχωρήσατέ μοι Κ. Πρόεδρε, ἂν ἀντιτείνων πρὸς ὑμᾶς εἶπω, ὅτι εἰμὶ ἐντὸς τοῦ ζητήματος, διότι τὸ ζήτημα δὲν δύναται νὰ διασαφηνισθῇ, καὶ ἐπομένως νὰ λυθῇ, εἰμὴ διὰ τῆς θεωρίας. Νομίζω δὲ, ὅτι καὶ ὁ τόπος εἶναι καταλλήλोटατος, διότι ἂν αἱ νομικαὶ καὶ πολιτικαὶ θεωρίαι δὲν εὐρίσκωσι χώραν ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου τούτου δικαστηρίου, ποῦ ἄλλοῦ δύνανται ἀρμοδιώτερον ν' ἀναπτυχθῶσιν ;

Τὸ πρῶτον τοῦ συντάγματος ἄρθρον διατείνομαι ὅτι καιρίως προσεβλήθη· διότι τοῦτο κηρύττει, καὶ πάσης θρησκείας τὸ ἐλεύθερον, καὶ πάση· συνεδήσεως τὴν ἀκώλυτον διαδήλωσιν· τὸ δὲ 10 τοῦ συντάγματος ἄρθρον προσεπικυροῖ καὶ τελειοποιεῖ τοῦ πρώτου ἁρθρου τὰς σωτηριώδεις διατάξεις.

Τὸ πρῶτον τοῦ συντάγματος ἄρθρον φέρει, ὅτι « ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· πᾶσα δὲ ἄλλη γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἀνεκτή, καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς τελουμέναι ἀκωλύτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, ἀπαγορευομένου τοῦ προσηλυτισμοῦ, καὶ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας. »

Ἐπικρατοῦσα θρησκεία κτλ. ἀλλὰ, Κύριοι, ποία ἡ ὁρθὴ τῆς λέξεως ταύτης σημασία ; λογικῶς καὶ πολιτικῶς ἡ λέξις αὕτη ἐν τῷ πολιτεύματι ἡμῶν δὲν δύναται νὰ σημαίνει, εἰμὴ ὅτι καὶ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ ἡμῶν γλώσσῃ ἔμφαίνει, δηλαδὴ ὅτι οἱ πλείονες τῶν Ἑλλήνων ἐσμὲν ὀρθόδοξοι. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἐκληφθῇ ὡς σημαίνουσα κράτος καὶ ὑπεροχὴν πολιτικὴν τῆς ὀρθοδόξου ὑπὲρ τὰς ἄλλας θρησκείας, διότι τότε αὐτὸ τοῦτο τὸ ἄρθρον ἤθελε φέρει ἐν ἑαυτῷ περιεργότατην πρὸς ἑαυτῷ ἀντίφασιν. Ὁ ἐπικρατῶν μόνος ἄρχει, ἅτε μόνος κρατῶν, οὐδένα δὲ ἄλλον συνάρχοντα παρ' αὐτῷ συνυπάρχοντα, οὔτε ἀναγνωρίζει, οὔτε ἀνέχεται. Οὕτως, ὀρθῶς λέγομεν, ὅτι αἱ καθεστηκυῖαι τοῦ κράτους ἡμῶν ἀρχαί, ἡ νομοθετικὴ, ἡ δικαστικὴ, ἡ

ἐκτελεστικὴ ἐπικρατοῦσι, διότι παρ' αὐταῖς οὐδεμίᾳ ἄλλῃ δύ-
νεται νὰ καθιδρυθῇ καὶ νὰ ἐνεργῇ τὰ ἐκείνων ἀντιποιοιούμενη ἐρ-
γα. Ἄν δὲ τοιαύτη τις ἐμφανισθῇ, εἴτε ἔσῳθεν ἐσχηματίσθῃ,
εἴτε ἔξῳθεν πρὸς ἡμᾶς εἰσέβαλεν, οὐ μόνον ἴσης τιμῆς παρὰ
τοῖς πολίταις, ἴσης προστασίας ὑπὸ τῶν νόμων δὲν θέλει τύχει,
ἀλλὰ τοῦναντίον παντὶ μὲν σθένει οἱ πολῖται δρῶμεν ν' ἀ-
ποκρούσωμεν αὐτήν, πάντες δὲ οἱ νόμοι κατὰ τῶν τοιαῦτα
ἀποτολμώντων ἐξανίστανται. Νῦν δ' ἐρωτῶ, συμβαίνει τι τοιοῦ-
τον ὡς πρὸς τὰς θρησκείας; Βεβαίως οὐχί. Ναι, πᾶσα θρη-
σκεία ἐπικρατεῖ καθ' ἑαυτήν καὶ ἐν ἑαυτῇ, τουτέστι παρὰ τοῖς
ὁπαδοῖς αὐτῆς, παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῆς, παρὰ τοῖς ἱερεῦσι
καὶ ἡγουμένοις αὐτῆς, παρὰ τῇ διοικήσει αὐτὴν ἀρχῇ, τῇ Συ-
νόδῳ τῆς ἁλλῆς τοῦτο τὸ κράτος δογματικῶς μὲν καὶ κανο-
νικῶς ἐντὸς ἑαυτῆς περιστέλλεται, πολιτικῶς δὲ οὐδόλως ἐκτὸς
τῆς Ἐκκλησίας διαδηλοῦται· ἄλλως δὲ ἂν διεδηλοῦτο, ὥφειλον
τότε καὶ οἱ ἑτεροδοξοῦντες ἴσιν τῆς πιστοῦς ν' ἀποδίδωσιν αὐτῷ
τιμὴν, ὅπως κοινὸν πάντες οἱ ἐν τῷ κράτει πρὸς τὰς καθειστη-
κυίας ἀρχὰς ὀφείλουσι σέβας. Οὕτως ἐν Γαλλίᾳ ἐπεκράτει
ἄλλοτε ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία, διότι τοὺς ἑτεροδοξοῦντας, καὶ μά-
λιστα τοὺς διαμαρτυρομένους, κατεδίωκε, καταναγκάζουσα αὐ-
τοὺς διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1724, καὶ τὰ τέκνα τῶν ἐν τῇ Δυτι-
κῇ Ἐκκλησίᾳ νὰ βαπτίζωσι, καὶ τῆς κοινωνίας νὰ μεταλαμ-
βάνωσιν ὥς οἱ δυτικοί, κτλπ. κατὰ δὲ τῶν ἀπειθούτων βαρ-
βάρους καὶ σκληρὰς κατεγίνωσκε ποινάς· διότι, μνημονεύω αὐ-
τῶν τῶν λέξεων τοῦ νόμου, κατὰ μὲν τῶν ἀνδρῶν κατεγίνω-
σκε ποινὴν ἰσοβίων δεσμῶν (galères perpetuelles), κατὰ δὲ
τῶν γυναικῶν κουράν καὶ φυλάκισιν ἰσόβιον (les femmes se-
ront rasées et enfermées pour toujours), κατὰ δὲ τῶν τέ-
κνων τὸ κατὰ τοὺς Δυτικοὺς βάπτισμα (les enfants des pro-
testants seront baptisés par l' Eglise Romaine), κατὰ δὲ
τῶν ἀσθενῶν μετάληψιν κατὰ τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ῥώμης (les malades seront communiés). Οὕτως ἐτι καὶ
νῦν ἐπικρατεῖ ἐν πλείστοις τῆς Ἰταλίας μέρεσιν ἡ Δυτικὴ Ἐκ-
κλησία· ἔθεν καὶ ἐκεῖ, τὸ γνωρίζετε, οἱ ὁρθόδοξοι οὐδὲ ταρῆς

ἀξιοῦνται. Οὕτως ἐπικρατεῖ καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ, ὅθεν οἱ ἑτεροδοξοῦντες ἀποβάλλονται τοῦ κράτους· οὕτως ἐν Βαυαρίᾳ, τῇ Γερμανικῇ ταύτῃ Ῥώμῃ, ὅθεν οἱ διαμαρτυρόμενοι Καθηγηταὶ ἀποβάλλονται τῶν Πανεπιστημίων.

Ἄλλ' ἐν Ἑλλάδι ; ἐν Ἑλλάδι πᾶσα θρησκευτικὴ κοινωνία εἶναι ἐλευθέρα. Λαμπρὸν δὲ σχόλιον τοῦ ἰσχύοντος παρ' ἡμῖν συντάγματος εἶναι τὸ προγενέστερον εὐκλεές καὶ τοσαύτην τιμὴν περιποιῶν εἰς τὸ ἔτι ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἔθνος ἡμῶν σύνταγμα τῆς Τροϊζῆνος, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ ἄρθρῳ λέγει. « Καθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπαγγέλλεται τὴν θρησκείαν τοῦ ἐλευθέρως, καὶ διὰ τὴν λατρείαν αὐτῆς ἔχει ἴσπην ὑπεράσπισιν. »

Ἦκούσατε Κύριοι ; καθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπαγγέλλεται τὴν θρησκείαν τοῦ ἐλευθέρως. Οὐδὲ φοβοῦμαι μὴ τις εἴπῃ, ὅτι τὸ νέον πολίτευμα ἡμῶν εἶναι περιοριστικώτερον τῆς ἐλευθερίας ταύτης τῆς τοσοῦτον ἱεῖρας. Ἄν δέ τις τολμήσῃ νὰ τὸ εἴπῃ, ἃς ἀποκηρύξωμεν αὐτὸν ὡς μὴ Ἕλληνα, καὶ ὡς ὑβρίζοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν, τὸ ἀνεξίθρησκον μὲν καὶ ὀρθοφρονοῦν ἐν τοῖς σπαργάνοις, καταδιωκτικὸν δ' ἀναφαινόμενον ἐν ἀνδρικῇ ἡλικίᾳ.

Τί λοιπὸν ἐπραξε τὸ πλημμελειοδικεῖον τῆς Σύρου ; μὴ δυνάμενον νὰ μὴ ἰδῇ τοσοῦτον ἐλευθερίας καθαρᾶς φῶς χωρὶς νὰ θαμβωθῇ, παρεμόρφωσε τοῦ συντάγματος τὴν ἔννοιαν. Ναί, ἡ συνείδησις εἶναι ἐλευθέρα, εἶπεν, ἐπομένως καὶ ἡ θρησκεία, ἀλλ' ἐφόσον αὕτη δὲν διαδηλοῦται ἐξωτερικῶς διὰ λόγου ἢ διὰ πράξεως. Περίεργος τῇ ἀληθείᾳ ἐλευθερία αὕτη, ἂν ἀληθῶς τοιαύτη εἶναι οἷαν τὸ δικαστήριον τῆς Σύρου ὥρισεν ἡμῖν αὐτήν. Ἐφόσον ἡ συνείδησις δὲν εἶναι εἰμὴ συνείδησις, εἶναι ἐλευθέρα, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ δικάσῃ αὐτήν, ἅμα ὅμως διαδηλωθῇ ἀμαρτάνει ; ὦ ! τῶνόντι ἀνταξίαν τοσοῦτων ἀγώνων, τοσοῦτων θυσιῶν ἐλευθερίαν ἐκτησάμεθα ! Ἀλλὰ Κύριοι, ἐρωτῶ ὑμᾶς, ἐρωτῶ πάντα ἐχέφρονα, τίς δύναται, καὶ ἐν πλήρει παμβασιλείᾳ, καὶ ὑπὸ τὸ κράτος αὐτὸ ἐνὸς Νέρωνος, ἐνὸς Καλιγούλα, ἐνὸς Δεκίου, ἢ ἐνὸς Διομητιανοῦ, νὰ ἐμβατεύσῃ εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ἐν ἑαυτῇ ἀποκεκλεισμένης ταύτης συνειδήσεως ἵνα

τὴν ἐξελέγξῃ, ἵνα τὴν τιμωρήσῃ ; Ποία τυράννου χεὶρ, ποίων δημίων μάστιγες δύνανται νὰ ἐκτυλίξωσι τῆς αὐτοδίκου (sui juris) συνειδήσεως τὰς σελίδας, ἵνα τύψωσι καὶ μαστιγώσωσιν αὐτήν ; Νερωνείου λοιπὸν πολιτείας ἴσῃν ἐλευθερίαν ἀσφαλίζει ἡμῖν τὸ σύνταγμα ; Τί δὲ γίνεται τότε τὸ 10 τοῦ συντάγματος ἄρθρον ; ἢ καὶ τοῦτο ἰσχύει ὑπὸ τὴν ἀντίστοιχον ἐρμηνείαν, ἡ ἰδέα εἶναι ἐλευθέρα ἀπαγορεύεται δὲ μόνον ἡ διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου διαδήλωσις αὐτῆς ; ὁ τύπος εἶναι ἐλεύθερος ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ γράψῃ τις ; Ὁχι Κύριοι, ἡ τοιαύτη τῆς συνειδήσεως δέσμευσις εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς καταστροφὴν ὅλων τῶν ἐλευθεριῶν· διότι τίς ἀσφαλίζει με, ὅτι ὁ προθέμενος νὰ δεσμεύσῃ τὴν συνειδήσίν μου δὲν θέλει ἀκολούθως ζητήσῃ τὴν δέσμευσιν τοῦ λόγου καὶ τῆς ἰδέας μου, ἀκολούθως δὲ ὅτι δὲν θέλει προβῇ καὶ εἰς τὴν τοῦ σώματός μου, τῆς ιδιοκτησίας μου, τῆς τιμῆς μου, καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν ἀγαθῶν ἃ ὡς ἀνθρώπῳ λογικῶς ἐδωρήσατό μοι ὁ Πλάστης μου ; Μεταξὺ τῶν ἐλευθεριῶν ὅλων ὑπάρχει σφιγκτόν τι καὶ συμπαγὲς ἀλληλένδετον, ἅμα δὲ τις ἐξ αὐτῶν κρουσθῇ, καὶ αἱ ἄλλαι πάσχουσιν, ἅμα τις αὐτῶν περιορισθῇ σύμπασαι συγκαταστρέφονται.

Ἄλλ' ἡ θεοσέβεια, εἶπον οἱ κατώτεροι δικασταί, δὲν εἶναι ἐκ τῶν γνωστῶν θρησκειῶν, ἄρα οὐδὲ ἀπολαύει τῆς προστασίας τῶν νόμων. Πλὴν τὸ πλημμελειοδικεῖον δὲν εὐηρεστήθη νὰ μᾶς δώσῃ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς γνωστῆς θρησκείας· διότι βεβαίως κατ' οὐδὲν ἱκανοποιεῖ ἡμᾶς ὁ ὁρισμὸς δὲν δίδωσιν, ὅτι γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἡ δι' ἐξωτερικῆς λατρείας καὶ ὑπὸ ἐξωτερικοῦς τύπους δημοσία καὶ ἐλευθέρως ἐξασκουμένη. Ἄλλ' ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἤξιζε τοῦλάχιστον τὸν κόπον νὰ μᾶς εἴπῃ, πῶς, ἤτοι διὰ ποίου μέσου, θέλει γίνεαι γνωστὴ ἡ θρησκεία· ποίαν δὲ προσφορωτέραν περίστασιν ἤθελεν εὐρεῖ τὸ δικαστήριον τοῦτο ἵνα μᾶς δώσῃ ἐν μᾶθημα τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου ; Ἐπειδὴ ὅμως ἐκεῖνο παρέλειψε τοῦτο, ἃς ἀναζητήσωμεν ἡμεῖς τὸ πνεῦμα τοῦ θεμελιώδους ἡμῶν νόμου.

Ἡ λέξις γνωστὴ θρησκεία ἐτέθη κυρίως ἐν τῷ συντάγματι ἡμῶν πρὸς ἀκύρωσιν τῆς ἐν τῷ ἄρθρῳ 222 τοῦ ποινικοῦ νό-

μου λέξεως ἀνεγνωρισμένη· διότι πρὸς μὲν τὴν ὑπαρξίν ἀνεγνωρισμένης θρησκείας ἀπαιτεῖται ῥητὴ τῆς κυβερνώσης ἀρχῆς ἀναγνώρισις· ἐνῶ ἵνα θρησκεία τις γένηται γνωστὴ, οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται, εἰμὴ ὅπως τὸ δόγμα καὶ ἡ ἠθικὴ αὐτῆς γίνονται φανερά καὶ μὴ μένωσι κρύφια. Ἄλλως δ' ἂν τὴν ἐναντίαν ἀποδεχθῶμεν ἔννοιαν, ἐρωτῶ ὑμᾶς Κύριοι Ἀρειοπαγῖται, ποία θρησκεία τῶν ἐλευθέρως ἐν Ἑλλάδι ἐξασκουμένων φέρει δίπλωμα ἀναγνώρισεως παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἡμῶν; Οὐδεμία. Ποῖος καὶ ποῦ ὑπάρχει ὁ κατάλογος τῶν γνωστῶν θρησκειῶν; οὐδαμοῦ. Πρὸς τοῦτο συγχωρήσατέ μοι νὰ σᾶς ἀναφέρω ἐν περιέργῳ καὶ κωμικῷ συνάμα ἱστορικὸν γεγονός, ὅπερ ἔλαβε χώραν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐν τῇ Γερμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ. Ἰωσήφ Β. ὁ αὐτοκράτωρ, ἀνεξίθρησκος ὢν, καὶ ὑπὲρ τὸν αἰῶνα αὐτοῦ φιλελεύθερος, ἡσχαλλε διὰ τὸν πρὸς ἀλλήλους τῶν θρησκειῶν πόλεμον· ὅθεν, ὅπως ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἐξήρῃ πάσης ἐριδος ἀφορμὴν, ἐξέδοτο διάταγμα, δι' οὗ ἐπέταττε πάσαις ταῖς ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ θρησκείαις ν' ἀπογραφῶσιν ἐντὸς ὁρισμένου τινὸς χρόνου παρὰ τοῖς διαφόροις διοικητηρίοις, ὑποσχόμενος ὅτι πρὸς ἀπάσας τὰς ἐγγραφεῖσας θέλει χορηγῆται τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν. Ὡς διέταξε καὶ ἐγένετο· ἀπεστάλησαν δὲ πρὸς τὸ ἀνακτοβούλιον οἱ κατάλογοι, καὶ τοῦτο συνέταξεν ἓνα κοινὸν περιέχοντα πάσας τὰς ἐγγραφεῖσας διακοσίας καὶ τριακοσίας, δὲν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, θρησκείας, δὴν ὑπογράψας ὁ αὐτοκράτωρ μετεποίησεν εἰς διάταγμα, δι' οὗ πᾶσαι μὲν αἱ ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ φερόμεναι θρησκεῖαι γνωσταὶ καὶ ἀνεγνωρισμέναι ἐκηρύττοντο, πασῶν δὲ τῶν λοιπῶν, τῶν μὴ δηλονότι ἐγγεγραμμένων, ἡ ἐλευθέρη διομολόγησις ἀπηγορεύετο. Τί δὲ μετ' ὀλίγον συνέβη; μία τις Βοημῶν αἵρεσις, μὴ πρόφθασα νὰ ἐγγραφῇ, κατέστη ἐκπρόθεσμος, ἐμμένουσα δὲ ν' ἀπαιτῇ ἴσα ταῖς λοιπαῖς δικαίωματα, ἐστασίαζεν· ὁ δ' αὐτοκράτωρ, χάριν τοῦ διατάγματός του, ἐπολέμει αὐτοὺς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ πιέσῃ τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν συνέειδσιν, ἐνῶ ἀπ' ἐτέρου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐπολέμει καὶ πρὸς ἄλλους αὐτοῦ ὑπηκόους, τοὺς Βραβάντης Βέλγας, οἵτινες

τοῦναντίον ἀπῆλθον ὅπως ἐν τῷ Βελγίῳ ἐπικρατήσῃ ἀποκλειστικῶς ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ἰωσήφ, ἐν μὲν τῷ Βελγίῳ ἐπολέμει ὑπὲρ τῆς ἐλευθεροθρησκείας, ἐν δὲ τῇ Βοημίᾳ κατὰ τοῦ ἐλευθέρου τῆς συνειδήσεως ἐμάχετο. Εἶχεν ὅμως νόμιμόν τινα λόγον, τὸ περὶ θρησκειῶν διάταγμα αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐν Ἑλλάδι; τίνι δικαιώματι, τίνι λόγῳ νομίμῳ κατεδικάσθησαν οὗτοι;

Ἄλλ' ἔξω ἤκουσά τινων, οὐχὶ ἐκ τῶν κοινῶν, λεγόντων, ὅτι γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἡ ἀλλοθί που τῆς οἰκουμένης πρεσβευομένη. ὦ! καὶ τοῦτο εἶναι τῶντι νόστιμον! Καὶ τίς βεβαιοῖ ἡμᾶς, ὅτι ἡ Καίρειος λεγομένη θρησκεία οὐδαμοῦ ἄλλοῦ πρεσβεύεται; Αὐτὸς ὁ Καίρης τί ὡμολόγησεν, αὐτὰ τὰ βιβλία του τί φέρουσιν; ὅτι ἡ θεοσέβεια εἶναι ἡ θρησκεία ἡ ὑπὸ τῆς ὀρθῆς φιλοσοφίας εἰς τὸν νοῦν παντὸς ἀνθρώπου ἀποκαλυπτομένη. Τίνα δὲ καὶ ὁ Γλαυκωπίδης ἀνακρινόμενος ἀπήντησεν ἐπὶ τῆς γενομένης αὐτῷ ἐρωτήσεως, πότε, ποῦ καὶ ὑπὸ τίνων καθιδρύθη ἡ θρησκεία αὕτη, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ὁπαδοί της;—Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς προσδιορίσω οὔτε τὸν τόπον, οὔτε τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ θρησκεία μου καθιδρύθη· ἀλλ' οὔτε ὑπὸ τίνων καθιδρύθη· διότι ἤμπορεῖ νὰ καθιδρύθῃ ἀπὸ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον. Καὶ περὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτῆς δὲν ἔχω νὰ σᾶς εἶπω θετικὸν καὶ προσδιωρισμένον, καθότι τοιοῦτοι δύνανται νὰ ὑπάρχωσιν εἰς πᾶσαν τὴν ὑφήλιον.—Ἠκούσατε Κύριοι; εἰς πᾶσαν τὴν ὑφήλιον. Ἄλλ' ἔστω, εἶναι νέα θρησκεία καὶ ὥς ἐκ τούτου οὐδόλως γνωστὴ, ἄρα οὐδὲ ἀνεκτὴ ἐν Ἑλλάδι, ἔσεται δὲ ἀνεκτὴ, ὅτε γένηται γνωστὴ διὰ τῆς ἐλευθέρως αὐτῆς ἐξασκήσεως ἀλλοθί που. Πρὸς ταῦτα οὐδὲν ἤττον εὐχερὲς ἡ ἀπάντησις· γνωστὸν ὅτι ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικανικῇ ὁμοσπονδίᾳ ὑπάρχει συνταγματικὸς θεσμὸς καθ' ὃν καθιεροῦται Α, τὸ ἀπολύτως ἐλεύθερον τῆς θρησκευτικῆς τοῦ ἀτόμου συνειδήσεως· καὶ Β, ἐντελής πολιτικὴ ἀδιαφορία περὶ τὰ θρησκευτικά. Ὡστε ἐν Ἀμερικῇ Κράτος καὶ Ἐκκλησία εἰσὶν ὅλως ἀλλήλων ἀνεξάρτητα. Ὁ Καίρης λοιπὸν ἠδύνατο λαμβάνων εἴσοδον ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς Σαούθεμπτον ἢ εἰς Λίβερπούλην, ν' ἀποβιβασθῇ εἰς Νεοβόρακον ἢ εἰς

Βοστώνη, νὰ συστήσῃ τὴν ἐκκλησίαν του, καὶ ἐκείθεν νὰ ἐπανακάμψῃ ἐν Ἑλλάδι ἐλευθερίαν συνειδήσεως κτησάμενος, καὶ δυνάμενος ἐλευθέρως νὰ τελῇ τὰ τῆς θρησκείας του, οὔσης ἤδη γνωστῆς, ἅτε ἐκκλησίας αὐτῆς ὑπαρχούσης ἥδη ἐν Ἀμερικῇ. Γελοῖον τῶνόν τι συμπέρασμα! τὸ σήμερον ἀθέμιτον νὰ γένηται αὔριον θεμιτόν, διότι δόλιχον διαπόντιον διέδραμεν!

Ὅχι Κύριοι, μυριάκις ὅχι, ἀδύνατον εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν τοιούτους παραλογισμοὺς εἰς τὸν θεμελιώδη ἡμῶν νόμον. Ἡ λέξις γνωστὴ πολιτικῶς οὐδὲν ἄλλο σημαίνει εἰμὴ ὅ,τι καὶ γραμματικῶς, τουτέστι μὴ κρύφιον. Ἡ δὲ πολιτεία οὐδὲν ἄλλο δικαιοῦται ν' ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν ἐτεροδοξούντων, εἰμὴ νὰ γνωρίσῃ ὅποια τὰ δόγματα, ὅποια ἡ ἠθικὴ τῆς θρησκείας αὐτῶν, καὶ οὐδὲν πλέον. Ἄλλως δὲ ἤθελεν εἶσθαι τὸ πάντων παραλογώτατον, ὡς ἤδη εἶπον ὑμῖν, ν' ἀναγνωρίζεται μὲν τὸ ἐλεύθερον τῆς συνειδήσεως ὡς δικαίωμα ἀτομικόν, ν' ἀπαγορεύεται δὲ τὸ ἐλεύθερον τῶν θρησκευμάτων ὡς δικαίωμα πλειόνων ὁμοφρονούντων ἀτόμων.

Προστίθῃμι δὲ, ὅτι ἡ πολιτεία δὲν δύναται ν' ἀναμιχθῇ, εἰμὴ ὅταν ἡ ἀλλόδοξος αὕτη δμήγουρις προτίθεται νὰ τελήσῃ τὰ τῆς ἰδίας λατρείας. Ὡστε κάλλιστα τὸ πολίτευμα ἡμῶν διέκρινε μεταξὺ θρησκείας καὶ λατρείας, καὶ διαφόρως περὶ ἐκάστης ἐλάλησε· διότι καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν θρησκείαν, κηρύττει αὐτὴν ἐλευθέραν· καθ' ὅσον δὲ πρόκειται περὶ τῆς λατρείας ἐγγυᾶται τὴν ἴσιν τῶν νόμων προστασίαν. Ὅθεν ἀφ' ἐνὸς δὲν εἶναι ἡ λατρεία ἥτις εἶναι ἐλευθέρη, ἀλλ' ἡ θρησκεία, καὶ ἀφ' ἐτέρου δὲν εἶναι ἡ θρησκεία ἥτις ὑπὸ τοῦ συντάγματος προστατεύεται, διότι δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς προστασίας αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ λατρεία. Ταῦτα δὲ Κύριοι, οὐδόλως εἰσὶν ἐπιχειρήματα ἃ σήμερον φέρω ἐνώπιον ὑμῶν χάριν τῆς ὑπερασπίσεως, ἀλλ' εἰσὶν ἀλήθειαι, ἃς ἐξαετίαν ὤλην ἀπὸ τῆς ἑδρας τοῦ Πανεπιστημίου διετράνωσα, καὶ ἐν τῇ περὶ συνταγματικοῦ δικαίου πραγματείᾳ μου διεπλάτυνα, ἰδίως δ' ἐν σελ. 676—685 καὶ 791—794.

Ἄλλ' ἀκούω τοῦ Κυρίου Εἰσαγγελέως λέγοντος, ὅτι δὲν εἶναι

ἀνεκτὴ. Δὲν εἶναι ἀνεκτὴ Κ. Εἰσαγγελεῦ, τί ἐννοεῖτε; Ἄγνοεῖτε ἄρα γε πόσων καὶ πόσων ἐπικρίσεων ἔτυχεν ἡ λέξις *tolérance* ἐν τοῖς πρώτοις Γαλλικοῖς συγτάγμασι φερομένη, καὶ ὅτι ὁ Mirabeau εἶπε «la liberté la plus illimitée de religion est à mes yeux un droit si sacré, que le mot *tolérance*, qui voudrait l'exprimer, me paraît en quelque sorte *tyrannique* lui-même, puisque l'existence de l'autorité qui a le pouvoir de tolérer attente à la liberté de penser par cela même qu'elle tolère, et qu'ainsi elle pourrait ne pas tolérer (discours à l'assemb. consttit. séance du 22 Août 1789). » Ἀλλὰ ποίαν τῆς τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς μαρτυρίας ἔχομεν ἀνάγκην, ἀφοῦ τὸ Α. ἄρθρον τοῦ συντάγματος τῆς Τροιζῆνος λέγει. « Καθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπαγγέλεται τὴν θρησκείαν του ἐλευθέρως. » Ἐρωτῶ λοιπὸν ὠπισθοδρόμησεν ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τοῦ 1823 μέχρι τοῦ 1844 ἢ 1853; Ὑμεῖς λύσατε τὸ ζήτημα τοῦτο, διότι τὸ ἐπ' ἐμοὶ τὸ ἔλυσα ἤδη ἀρνητικῶς.

Θέλω δὲ καὶ ἄλλο παρατηρήσει ὑμῖν Κύριοι Ἀρειοπαγῖται. Ἄν, ὃ μὴ γένοιτο! ἡ ἀναίρεσις ἡμῶν ἀπορρίφθῃ, θέλετε φέρεи τὴν Κυβέρνησιν εἰς ἐν περιεργότατον ἀδιέξοδον, τὸ ἐξῆς. Ὑποθετίσθω, ὅτι οἱ πελάται μου ὕφίστανται τὴν δεκατριῶν μηνῶν φυλάκισιν, καὶ τὴν πενταστῇ δυσάρεστον λίαν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, τί θέλει μετὰ ταῦτα συμβῆ; οἱ διὰ τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν ἑτεροδοξίαν, οἱ διὰ τὴν σύστασιν νέας, μὴ γνωστῆς καὶ μὴ ἀνεκτῆς θρησκείας εἰς τοσαύτην βαρεῖαν ποινὴν καταδικασθέντες, θέλουσιν ἄρα γε ἐξέλθει τῆς φυλακῆς χριστιανοί; Οὐχί; ὁ διωγμὸς θέλει καταστήσει αὐτοὺς, ἢ τοῦλάχιστον τὸν ἕνα, τὸν Γλαυκωπίδην, τὸν δημοσίᾳ ὁμολογήσαντα τὴν θεοσέβειαν, στερεώτερον εἰς τὰς θρησκευτικὰς του δοξασίας, ὑπὲρ ὧν ἐμαρτύρησεν ἐν φυλακῇ ἐξαετίαν ὅλην. Ἀλλ' ὁ Γλαυκωπίδης εἶναι πολίτης Ἑλλήν, δυνάμει δὲ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ ἐπιτρέποντος τὴν ἀπὸ τοῦ κράτους ἀπέλασιν τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν, καὶ τὴν ἀστυνομικὴν ὑπέστη ἐπιτήρησιν κατὰ τὸ ἄρθ. 37 τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ὁ Γλαυκωπίδης λοιπὸν ἐξεργόμενος

τῆς φυλακῆς ἔσεται, ὡς καὶ ἤδη εἶναι, θεοσεβῆς, θέλει ἐμμένει
δὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι γνωστὸς θεοσεβῆς, ἡ δὲ πολιτεία ἡμῶν ἀνε-
χομένη αὐτόν, καὶ δὲν δύναται νὰ μὴ τὸν ἀνεχθῇ διότι εἶναι
πολίτης Ἑλλήν, θέλει ἀνέχεσθαι καὶ τὴν θρησκείαν του· ἄρα
ἡ θρησκεία τοῦ Γλαυκωπίδου θέλει ἐπισήμως καὶ ἐν γνώσει
πάντων κατασταθῇ ἀνεκτὴ. Ἀέγω δὲ ἐπισήμως, διότι θέλου-
σιν ὑπάρχει οὐχὶ μία ἀλλὰ δύο ἀποφάσεις, ἡ τοῦ πληρμελειο-
δικείου Σύρου καὶ ἡ ὑμετέρα, δι' ὧν ἐπισήμως θέλει γνωρισθῇ
ἡ θρησκεία του, ἥτις μετὰ ἐξαετῇ τιμωρίαν ἐξ ἀνάγκης θέλει
μείνει ἀνεκτὴ ἐν τῷ κράτει ἡμῶν. Βλέπετε λοιπὸν Κύριοι Ἀ-
ρειοπαγῖται, εἰς πόσα ἄτοπα θέλομεν καταντῆται ἀπὸ κακῆς
ἀρχῆς ἀναχωρήσαντες; βλέπετε πόσον τὸ πρῶτον βῆμα εἶναι
ὀλισθηρὸν, καὶ πόσον ἀφοῦ ἅπαξ παρερμηνεύσωμεν τὸ σύνταγ-
μα, δὲν δυνάμεθα πλέον εἰμὴ νὰ παραβιάσωμεν ἐντελῶς καὶ
αὐτὸ καὶ τοὺς νόμους;

La charte est comme une île escarpée et sans bords,

On n'y peut plus rentrer dès qu'on en est dehors.

Ἡμεῖς ὅμως ἐλπίζομεν εἰς τὰ φῶτά σας, καὶ πεποίθαμεν,
ὅτι καὶ τὸ σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας μας θέ-
λετε σώσει, μηδὲλως ἀποβλέποντες εἰς ὅσα ὁ εἶ; ἡ ὁ ἄλλος τα-
ραξίης τῆς πολιτείας μας ἤθελον εἰπεῖ. Οἱ τὰ τοιαῦτα κινή-
σαντες καὶ κινούντες, ποιοῦνται πορισμὸν τὴν εὐσέβειαν· ἵνα
δὲ βεβαιωθῇτε τοῦτο, δὲν ἔχετε εἰμὴ νὰ ρίψητε ἐν βλέμμα εἰς
τὰς καταθέσεις τινῶν μαρτύρων, ἐξ ὧν θέλετε πεισθῇ, ὅτι πά-
θος ὑποκρισίας, πάθος χρηματισμοῦ ἐκίνησεν αὐτοὺς εἰς κα-
ταμαρτυρίαν· τὸ δὲ πάθος τοῦτο τοσοῦτον ἐτύφλωσεν αὐτοὺς,
ὥστε καὶ ἐπὶ δικαστηρίου, καὶ ἐν τῇ ἐφημερίδι τοῦ Αἰῶνος ὑπ'
ἀριθ. 1185, εἶπον καὶ ἔγραψαν, ὅτι καὶ τὸν μιὰρὸν Βιάλ προῦ-
τίμων νὰ προσκυνῶσιν ὡς θεόν, ἂν οὗτος ἦνονεν αὐτοὺς μετὰ
τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων! ! ὅ ἐστιν, ἂν διὰ τοῦ Βάαλ καὶ τῆς θρη-
σκείας του, διότι καὶ ἐκεῖνης ἤθελον ἐπὶ χρήμασιν ἀναδειχθῇ
προστάται, ἠδύναντο ἐν τοῖς βελαντίοις τῶν ἄλλων νὰ χρημα-
τίζωνται. Ἄνθρωποι ἄνευ ἠθικῆς, ἄνθρωποι ἄνευ θρησκείας,
καὶ πολλῶν, ὡς κοινῶς φημίζονται, θρησκειῶν ἀρνησίουθρησκοι, ἄς

ἔχῳσι τὸ αἵσχος τοῦ ψευδοῦς φανατισμοῦ των καὶ τὴν κατάραν τῶν νόμων μας !

Ὁ Εἰσαγγελεὺς. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτρέψωμεν τὰς τοιαύτας ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ παρεκβάσεις.

Ὁ Πρόεδρος. Ταῦτά εἰσι ρητορικὰ σχήματα. Ἐπανέλθετε Κ. δικηγόρε εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἀναιρέσεως.

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Σαρίπολος. Ἐπεθύμουν νὰ μὴ διακόπτωμαι ὑπὸ τοῦ Κ. Εἰσαγγελέως. Ὅ,τι εἶπον συντελεῖ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀναιρέσεως.

Τὸ Σύνταγμά μας Κύριοι δικασταὶ, πρέπει νὰ ᾔηται καὶ νὰ μὲν μία ἀλήθεια· δὲν πρέπει δὲ, τοῦλάχιστον τὸ ἐφ' ὑμῖν, νὰ ἐπιτρέψῃτε νὰ ἐκληφθῇ ποτε ὡς δέλεαρ.

Ὁ Γλαυκωπίδης εὗρέθη εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν εἰς ἣν καὶ ἡμεῖς οἱ συνήγοροί του εὗρέθημεν, εἰς ἣν καὶ πολλοὶ ἐξ ὑμῶν Κύριοι Ἀρειοπαγῖται δυστυχῶς εὗρέθητε. (Μικρά τις κινήσεις καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ καὶ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ, μεγάλη δὲ προσοχή, διότι δὲν δύνανται εἰσέτι νὰ ἐννοήσωσι ποία τοῦ δικηγόρου Ν. Σαρίπολου ἡ ἰδέα ἦν διὰ τῆς λέξεως δυστυχῶς θέλει νὰ δηλώσῃ). Ἐταράχθητε καὶ δικαίως, ἀλλὰ Κύριοι καὶ θαρρύνετε βεβαίως, καὶ μεθ' ἡμῶν ἅπαντα ἡ Ἑλλάς, διὰ τὴν θέσιν εἰς ἣν δυστυχῶς (ἐπαναλέγω) πολλοὶ, οἱ πλείονες μάλιστα τῶν Ἑλλήνων εὕρισκόμεθα, καὶ μεθ' ἡμῶν ὁ Γλαυκωπίδης. Ὁ Γλαυκωπίδης ἐγεννήθη καὶ ἐξετράφη εἰς Κωνσταντινούπολιν, νηπιόθεν δ' ἐδιδάχθη, ὅτι εἶναι Ἕλληνας, καὶ ὅτι τῆς δουλείας τῶν Ὀθωμανῶν ὤφειλε ν' ἀπαλλαχθῇ. Τί λοιπὸν ἐπραξεν ; ὅ,τι καὶ ἡμεῖς πάντες τῶν ὁποίων ἡ γενέτειρα χώρα εἰσέτι δουλεύει τοῖς βαρβάροις· παρήτητε δηλονότι τὴν πατρίδα, ἤλθε παρ' ἡμῖν, ἐνεγράφη συμπολίτης ἡμῶν, ἀπεκατέστη πανέστιος ἐν Ἑλλάδι, ἵνα ἀναπνέῃ μεθ' ἡμῶν τῆς ἐλευθερίας τὸν ζωογόνον ἀέρα. Ἠσπάσθη τὸ σύνταγμά μας, διότι τὸ σύνταγμα ἡμῶν ὑπέσχετο αὐτῷ πᾶν ἀγαθόν, πρὸ παντὸς δ' ἄλλου τῆς συνειδήσεως τὸ ἐλεύθερον. ὦ ! μὴ γένοιτό ποτε νὰ μετανόησῃ ὁ συμπολίτης μας οὗτος διὰ τὴν πράξιν του ταύτην· μὴ γένοιτό ποτε νὰ καταδικασθῇ διὰ τὸ θρήσκευμά του, ὃ τὴν

αὐτοῦ νομίῃ· θρησκευτικὴν συνείδησιν ἡσφαλισμένην ὑπὸ τοῦ συντάγματος, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ θεῖς.

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον κατὰ τὸ 1844 ἤλθε καὶ ὁ Καίρης ἐξ Ἀγγλίας· καὶ ὁμοῦς ἐκεῖνος ὅστις κατὰ τὸ 1839 δὲν κατεδικάσθη ποινικῶς, καὶ τοι ἴσχυον τότε τὰ ἄρθρα τοῦ ποινικοῦ νόμου ἃ προσβάλλομεν σήμερον, κατεδικάσθη ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ συντάγματος· καὶ μάλιστα ἐνῶ εἷς καὶ μόνος μάρτυς κατ' αὐτοῦ προσήχθη, ὁ Λεόντιος Καμπάνης, ὅστις ἐξετάσθη καὶ τοι προτεινάντων ἡμῶν τὴν παραγραφὴν τῶν ἐκ τῆς μαρτυρίας τούτου διερευνωμένων, διότι ἡ πενταετία, ἣν ἀσφαλίζει τὸ ἄρθ. 120 τοῦ ποινικοῦ νόμου, εἶχε συμπληρωθῇ κατὰ τὸ 1844. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἤθελον εἶσθαι παραγεγραμμένα τὰ ὑπ' αὐτοῦ κατατεθέντα, πάλιν ἐξαιρέσιμος ἦτο ὁ μάρτυς οὗτος, διὰ τὸ ἀδάμαστον πάθος, τὸ ὅποιον προφανῶς ἐν τῇ καταθέσει του ἐδειξεν ὅτι ἔτρεφε νεάζον πάντοτε καὶ ἀκμαῖον κατὰ τοῦ διδασκάλου του Θεοφίλου Καίρου, πρὸς τὸν ὅποιον ἀντὶ διδάκτρων τοσαύτην ἀχαριστίαν ἀπέδιδεν.

Πλὴν ὁ Θεόφιλος Καίρης, ὡς ἀρχόμενος τοῦ λόγου μου εἶπον, ἀπέθανεν ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἀναιρέσεως, ὥστε ἀπέθανεν ἀθῶος, ὥστε ὡς πρὸς αὐτὸν κατηργήθη ἡ δίκη. Ὅθεν ἐπειδὴ ἡ ὑπ' ἀριθ. 180 ἀπόφασις τοῦ πλημμελειοδικείου Σύρου ἐξεδόθη μόνον ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο τῆς παραγραφῆς, ἡμεῖς παρητήθημεν τῆς κατ' αὐτῆς ἀναιρέσεως, μὴ ἐπιτρεπομένης πλέον ὑπὸ τοῦ νόμου οὐδεμιᾶς συζητήσεως, ἅτε ἐντελῶς καταργηθείσης τῆς δίκης ὡς πρὸς τὸν ἀποβιώσαντα Θεόφιλον Καίρην, καὶ μηδεμιᾶς ὑπαρχούσης κατ' αὐτοῦ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ἀλλ' οἱ δυστυχεῖς Δεσποτόπουλος καὶ Μονοκόνδυλος διατί κατεδικάσθησαν ὡς ἐταῖροι νέας καὶ μὴ ἀνεγνωρισμένης θρησκείας, ἐνῶ καὶ ἐν τῇ ἀνακρίσει, καὶ ἐνώπιον τῶν πλημμελειοδικῶν ὡμολόγησαν ἑαυτοὺς χριστιανούς; Πῶς τὸ δικαστήριον τῆς Σύρου, δίκην δικαστηρίου ἱερᾶς ἐξετάσεως . . . .

Ὁ Πρόεδρος. Κύριε δικηγόρε, προσβάλλετε τὸ δικαστήριον ἀποκαλοῦντες αὐτὸ μὲ τὸ συγγερὸν ὄνομα δικαστηρίου ἱερᾶς ἐξετάσεως. Γνωρίζετε τί ἐστὶν ἱερὰ ἐξετάσις;

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Σαρίπολος. Ναὶ Κ. Πρόεδρε, γνωρίζω πολὺ καλὰ ὁποίου εἶδους ἦσαν τὰ τρομερὰ ἐκεῖνα τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως δικαστήρια, ὅθεν ἐν γνώσει λαλῶ . . .

Ὁ Πρόεδρος. Δὲν σὰς ἐπιτρέπεται νὰ λαλήτε οὕτω περὶ Ἑλληνικοῦ δικαστηρίου.

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Σαρίπολος. Εἴθε τὰ πράγματα ἀπεδείκνυν με σφάλλοντα· θέλω ὅμως ἀποδείξει διὰ τῆς δικογραφίας, ὅτι τὸ πλημμελειοδικεῖον Σύρου ἔθετο πρὸς τοὺς κατηγορουμένους τοιαῦτα ζητήματα ἱεροεξεταστικά.

Ὁ Πρόεδρος. Σὰς ἐπαναλέγω νὰ μὴ κάμνητε χρῆσιν τῆς ἐπωνυμίας ταύτης.

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Σαρίπολος. Ἐγὼ μὲν θέλω εἰπεῖ τὰ πράγματα, ὑμεῖς δὲ Κ. Πρόεδρε δότε ἐν ἐπιεικότερον ὄνομα, καὶ εἰμὶ πρόθυμος νὰ τὸ ἀποδεχθῶ.

Ὁ Πρόεδρος. Δύνασθε νὰ εἴπητε, ὅτι τὸ πλημμελειοδικεῖον Σύρου παρεξέτράπη τῆς ἀρμοδιότητός του, ἢ ὅτι ἐπραξεν ὑπέρβασιν καθηκόντων.

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Σαρίπολος. Ἀποδέχομαι Κ. Πρόεδρε, τ' ὄνομα, καὶ λέγω, ὅτι τρομερὰν τωόντι ὑπέρβασιν καθηκόντων ἐπραξε τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔθετο πρὸς τοὺς κατηγορουμένους τούτους τοιαῦτα ζητήματα, ὅποια ἐν τῇ ἐγγράφῳ δικογραφίᾳ τῇ εἰς χεῖράς σας ὑπάρχουσιν, οἷα. « Ὑπάγεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ὑπάγω. Συχνάζεις ; ναί, κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ λοιπὰς ἑορτασίμους ἡμέρας, ψάλλω μάλιστα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἰστασαι μὲ σέβας κατὰ τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν ; ὡς εὐσεβὴς χριστιανός. Κοινωνεῖς τῶν ἀχράντων μυστηρίων ; Μάλιστα. Πόσον καιρὸν ἔχεις νὰ προσέλθῃς τῇ θεῇ μεταλήψει ; Τρία ἔτη συμπληρωθῇσονται τὸ προσεχὲς Πάσχα. Καὶ διατὶ ἀπέχεις τοσούτον χρόνον ; Διότι ὁ πνευματικὸς μου ἔθετό μοι κανόνα νὰ ἀπέχω ἐπὶ πενταετίαν. » — Ἐν μόνον πρᾶγμα παρέλειψεν ὁ ἀνακρίνων οὕτω τὸν κατηγορούμενον, τὸ νὰ ἐρωτήσῃ δηλονότι αὐτὸν καὶ διὰ ποίαν ἁμαρτίαν ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ πατὴρ τοιοῦτον τῷ ἐπέβαλε κανόνα.

Ὁ Κ. Πρόεδρος, ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιεικῶς ὠνομάσατε τὴν τοιαύτην

ἀνάκρισιν ἀπλῶς ὑπέρβασιν καθηκόντων! Πολλὲς ἐπεικέστεραι ἦσαν οἱ διδῶνται τῶν χριστιανῶν Δέκιοι καὶ Διοκλητιανοί, διότι ἐκεῖνοι ἔλεγον μὲν πρὸς τοὺς μάρτυρας, θύσον τοῖς εἰδώλοις καὶ σωθῇ-
ση, δὲν ἐβασάνιζον δὲ τὴν συνείδησιν αὐτῶν διὰ τοιούτων ἐ-
ρωτήσεων.

Ἄλλ' ἀφοῦ οὐ μόνον αἱ πράξεις ἀνεκρίθησαν, ἀλλὰ καὶ ἡ συ-
νείδησις τῶν κατηγορουμένων ἀνεκρίθη, καὶ ἐν τοῖς ἐνδοτάτοις
αὐτῆς μυχοῖς ἡ ὁδὸς τῆς δικαιοσύνης τοῦ πλημμελειοδικείου εἰ-
σέδουσε, καὶ πάσας τὰς πτυχὰς αὐτῆς κατώπτευσεν, ἠκούσατε
δὲ παρ' ἐμοῦ, καὶ ἐν τῇ ἐγγράφῳ δικογραφίᾳ θέλετε ἰδεῖ ὁποῖας
εὗρεν ἀπαντήσεις ὁ θαυμάσιος ἀνακριτής, ὁποῖον ὅμως ἐξήχθη
συμπέρασμα; ὅτι εἰσὶ συνιδρυταὶ νέας θρησκείας, καὶ κατὰ συ-
νέπειαν τούτου ἐφηρμόσθησαν κατ' αὐτῶν ὅλα τὰ ἄρθρα τοῦ
ποινικοῦ νόμου τὰ περὶ ἀθεμιτίων ἐνώσεων καὶ ἑταιριῶν. Ἡ-
μεῖς ὅμως διατεινόμεθα, ὅτι ταῦτα πάντα παρηρμηνεύθησαν,
καὶ ὅτι τὸ πλημμελειοδικεῖον χωρὶς νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν πρά-
ξιν διέταξε περὶ τῆς ποινῆς, ὅθεν ἀναιρετέα ἐν πᾶσιν ἡ ἀπόφα-
σις αὐτοῦ, καὶ διὰ τὸν κακὸν τῆς πράξεως χαρακτηρισμὸν, καὶ
διὰ τὸ ἀναίτιολόγητον τῆς ἀποφάσεως, ἐτι δὲ καὶ διότι ἐναντίον
τοῦ συντάγματος τοῦ φιλοῦντος τὴν δημοσιότητα, διότι ἡ ἀ-
λήθεια καὶ ἡ ἐλευθερία ἀγαπῶσι νὰ ἐνεργῶσιν ἐν τῷ φανερῷ ὡς
οὐδὲν κακὸν κατεργαζόμεναι, διεξήχθη πᾶσα ἡ συζήτησις αὕτη
ὑπὸ ψευδῆ μυστικότητι, ἅτε προνομίου τοῦ εἰσόδου ἐπιτραπείσης
τοῖς φίλοις πᾶσι τῶν ἐπιτετραμμένων νὰ ἐφαρμόσωσι τὴν δια-
τάττουσαν τὸ κλείσιμον τῶν θυρῶν ἀπόφασιν, Ὁμολογοῦμεν ὅ-
μως μετὰ τὸ πέρας τῆς δίκης, ὅτι εἶχον δίκαιον οἱ δικάσαν-
τες νὰ διατάξωσιν ἵνα γένηται ἡ συνεδρίασις μυστική, διότι ἂν
δημοσίᾳ ἐγίνετο, πολλοὶ φίλοι τῆς ἀληθείας, πολλοὶ ἀμερόλη-
πτοι ἤθελον παρευρεθῇ, καὶ οὕτως ἤθελε γίνεαι καταφανεστέρα
ἡ ὑπὸ τῶν πλημμελειοδικῶν Σύρου παραβίασις τοῦ συντάγμα-
τος, καὶ τῶν νόμων τῆς πολιτείας ἡμῶν ἡ ἀσύγγνωστος παρερ-
μηνεία.

Ἄλλ' ὅπως τὰ εἰρημένα ἀριδῆλως ἀποδειχθῶσιν, ἀνάγκη νὰ
ἐξετάσωμεν ποῖος ἐνὸς ἐκάστου ἁρθρου ὁ ὅρος πρὸς ὑπόστασιν

τοῦ ἀδικήματος, πῶς δ' ἕκαστος αὐτῶν ἐξελήφθη ὑπὸ τῶν καταδικασάντων δικαστῶν.

Τὸ ἄρθρον 198 τοῦ ποινικοῦ νόμου τιμωρεῖ ἀδιακρίτως πάντας οἰασδήποτε θρησκείας τοὺς ὁπαδοὺς, οἵτινες δι' ἀθεμίτων μέσων προσπαθοῦσι νὰ διαδώσωσι καὶ νὰ καταστήσωσιν ἐπικρατεῖς τὰς θρησκευτικὰς των δόξας, κηρύττουσιν ἐπὶ δημοσίων τόπων, ἐρεθίζουσι τοὺς ὁπαδοὺς των εἰς ἐχθροπάθειαν κατὰ τῶν ἑτεροδοξούτων, ἢ τοὺς ἐμποδίζουσι τοῦ νὰ συγκοινωνῶσι μετ' ἄλλων, ἢ διαστέλλουσιν ἑαυτοὺς καὶ τῆς αἰρέσεώς των τὰ μέλη δι' ἐξωτερικῶν γνωρισμάτων . . . κτλ. Ἐνταῦθα ὅμως ποῦ ἡ ἐκκλησία, ποῦ οἱ ὁπαδοὶ τῆς τοιαύτης αἰρέσεως ; Δύο ἄνθρωποι, ὁ Θεόφιλος Καίρης καὶ ὁ Γλαυκωπίδης, ὡμολόγησαν ὅτι διὰ τῆς φιλοσοφικῆς μελέτης κατήντησαν ὅπου κατήντησαν· ὅτι οὐδένα ἀρχηγὸν τῆς θρησκείας των ἀναγνωρίζουσιν ἐπὶ γῆς, ὅθεν οὐδὲ ἀρχηγοὶ αὐτοὶ δύνανται νὰ γίνωσιν. Ὁ Καίρης μάλιστα δι' ἐμφαντικωτάτης ποιητικῆς μεταφορᾶς τὴν ιδέαν ταύτην διεσαφηνίσεν εἰπὼν, ἄν τις προσέλθῃ μοι λέγων, διδάξόν με ὁποῖα ἡ θρησκεία σου, ὅ ἐστι, δός μοι ἀπὸ τοῦ ὃ σὺ ἤντησας ὕδατος ἵνα καγὼ τὴν δίψαν μου κορέσω, οὐ δίδωμί σοι, θέλω εἰπεῖ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἡρύσθην, ἂν διψῇς ὑδρεύθητι σὺ αὐτὸς καὶ πίε.

Ἐν ποίῳ δὲ δημοσίῳ τόπῳ ἐκήρυξαν ; τίνας δὲ εἰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἀκούσαντες καὶ μάρτυρες πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κατ' αὐτῶν κατηγορίας προσαχθέντες. Οὐδεῖς.

Τίς ὁ ἀκούσας αὐτῶν εἰς ἐχθροπάθειαν ἐρεθιζόντων ; Ἄν ἡδυάμην νὰ φέρω ἐνταῦθα μάρτυρας τῆς πολιτείας αὐτῶν, ἢ θελόν φέρει ὑπὲρ μὲν τοῦ Καίρου τοὺς συμβουλευτάς αὐτοῦ κατὰ τὰς εὐκλείας ἐκείνας τοῦ ἀγωνος ἡμέρας, καθ' ἃς ἕκαστος ἀμιλλώμενος νὰ πρωτεύῃ ἐν ἀνδραγαθήμασι, πολλάκις δὲν ἔφερον ἐν ἀνοχῇ νὰ τιμᾶται ἐπὶ ἴσοις καὶ ὁ συναθλητὴς αὐτῷ. Ναι Κύριοι, ἤθελετε ἀκούσει παρὰ πάντων, ὅτι πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ βουλευτικοῦ ἴσταντο ἔνοπλα δύο Ἑλλήνων στρατόπεδα, ἔτοιμα νὰ χύτῳσιν ἐν ἐμφυλίῳ πολέμῳ αἷμα ἀδελφῶν, καὶ ὅτι ὁ Καίρης προεδρεύων, οὐ μόνον τὰ διεστιῶτα συνεφιλίωσεν, ἀλλὰ

καὶ τὰ δύο στρατόπεδα εἰς ἓν συνῆψε, καὶ κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχ-
θροῦ ἠνωμένα πρὸς λαμπρὰς νέας νίκας ἀπέστειλεν. Ὁ δὲ τηλικού-
τος ἀνὴρ οὗτος ἤκουσε πρὸ τοῦ θανάτου του, ὅτι Ἑλληνικὸν δι-
καστήριον κατεδίκασεν αὐτὸν ὡς εἰς ἐχθροπαθεῖαν Ἑλλήνας
κατὰ Ἑλλήνων προτρέψαντα! Ὁ δὲ Γλαυκοπίδης; νυχθημε-
ρὸν μεθ' ἡμῶν συγχρωτιζόμενος, φιλίας δείγματα ἄπειρα, καὶ
πολιτείαν ἀνδρὲς ἐναρέτου ἔδειξεν, οὐδένα ἐχθρεύεται, καὶ οὐ-
δεὶς ἐχθρεύεται αὐτὸν, εἰμὴ οἱ υἱοὶ τῆς ἀδικίας, οἱ μὴδὲ προ-
σωπικῶς ποτε αὐτὸν γνώρισαντες.

Ποῖα δὲ τῆς αἰρέσεώς των τὰ γνωρίσματα; Τὸ πλημμε-
λειοδικεῖον δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνακαλύψῃ αὐτὰ, ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἄ-
δυνατοῦμεν νὰ διακρίνωμεν ποῖοι οἱ ὁπαδοὶ τῆς θρησκείας ταύ-
της οἱ ἄφ' ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἐξωτερικοῖς ση-
μείοις διαστελλόμενοι. Καὶ ὅμως τὸ πλημμελειοδικεῖον ὥρειλε
νὰ ἐκθέσῃ ταῦτα πάντα, καὶ νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν ἣν περὶ αὐ-
τῶν ἐσχημάτισε πεποίθησιν.

Μεταβαίνω ἤδη εἰς τὴν ἐξέλεγχιν τῶν ἄλλων ἄρθρων καὶ ἰδίως
τῶν 212, 214, 216, 217, 220 καὶ 222 τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Ὁ τίτλος τοῦ κεφαλαίου ὑφ' ὃ τὰ ἄρθρα ταῦτα εὐρίσκονται
ικανῶς ἐμφαίνει καὶ τοῦ νομοθέτου τὸν σκοπόν. Ἀθέμιτος ἔ-
νωσις, ἀθέμιτος ἑταιρία δὲν δύναται ποτε νὰ ᾔνοι ἄλλο τι εἰ-
μὴ ἐνώσις καὶ ἑταιρία πολιτικὴ προτιθεμένη τῶν καθεστώτων
τὴν ἀνατροπὴν. Ἄν δέ που ἡ λέξις θρησκεία ἐν αὐτοῖς ἀναφέ-
ρηται, τοῦτο γίνεται, διότι ἡδύνατο ἄλλως ὑπὸ τὸ πρόσχημα
θρησκευτικῆς ἐκκλησίας νὰ ὀργανισθῇ ἑταιρία πολιτικῆς μυστι-
κοῦς καὶ τῇ πολιτείᾳ πολέμιους σκοποὺς κεύθουσα. Τὴν σύ-
στασιν τοιούτων πολιτικῶν ἑταιριῶν σκοπεύει νὰ καταστείλῃ
ὁ νόμος· καὶ δικαίως, διότι καὶ δικαίωμα καὶ ἀρμοδιότητα ἔ-
χει· ἀλλ' ἀπλῶς θρησκευτικῶν δοξασιῶν ὅλως ξένων παντὶ
σκοπῷ πολιτικῷ, οὔτε ὁ νόμος, οὔτε τὸ σύνταγμα ἐπιτρέπει
τὴν βάσανον, διότι, ὡς ἀπέδειξα, ἡ συνείδησις εἶναι αὐτό-
δικος ὡς πρὸς τὸ θρησκευτικόν, καὶ τὸ Κράτος δὲν δύναται
ν' ἀπαγορεύσῃ τοῦ ἐνὸς ὡς καὶ τῶν πολλῶν τὸ ἑτερόφρον πε-
ρὶ τοῦ Ὑψίστου ὄντος.

Ὅτι δὲ οὐδόλως σφάλλω τὸν νόμον ὑπολαμβάνων οὕτως εἰς μαρτύριον ἔστω μοι καὶ αὐτὸς ὁ τῆς τοῦ ποινικοῦ ἡμῶν νόμου ἐκδόσεως χρόνος. Ὁ ποινικὸς ἡμῶν νόμος συνεγράφη καὶ ἐδημοσιεύθη κατὰ τὸ ἔτος 1833. Τίς δ' ἐξ ἡμῶν ἀγνοεῖ, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐν μέσῳ τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης, ἀνεφάνη τῶν Σαιντισμωνιστῶν ἡ αἵρεσις, ἥτις ὑπὸ θρησκευτικὸν τὸ πρῶτον χαρακτῆρα ἐφανισθεῖσα, τὴν πολιτείαν διὰ τῶν δογμάτων αὐτῆς τῶν πολιτικῶν ἀνεκύκα, διότι καὶ τὸν γάμον κατέλυε, καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν κατήργει, κοινότητα γυναικῶν καὶ κτήσεως οἰκτρῶς πρεσβεύουσα; Τοιαῦται λοιπὸν ἐταιρίαι δικαίως τῆς ἀποτροφῆς τοῦ νομοθέτου ἐτύγχανον, ἅτε διαλύονται καὶ οἶκον, καὶ πολιτείαν, καὶ κοινωνίαν. Πλὴν ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου οἱ νόμοι οὗτοι; κατήγγειλεν ἡ εἰσαγγελία, ἀνεκάλυψε τὸ δικαστήριον ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ χαρακτῆρά τινα τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον τῶν καθεστώτων καταλυτικόν; Ἡμεῖς μὲν λέγομεν οὐχί, ἂν δ' ἡ Εἰσαγγελία λέγῃ καὶ, ἐπιδειξάτω ἡμῖν ἐν ταῖς σκέψεσι τῶν πλημμελειοδικῶν, ἡ ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ἔστω δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ προανακρίσει, τὰ τούτων ἔχνη. Ἄλλως δὲ κατεδίδασεν αὐτοὺς ἕνεκεν ἀνυποστάτου καὶ ἀναποδείκτου τοιοῦτου ἐγκλήματος, καὶ κατὰ συνέπειαν κατεδίδασεν ἀθώους, ὅθεν ἀναιρετέα ἡ ἀπόφασις.

Ἄν δ' ἐπελαβανόμην τοῦ ν' ἀποδείξω τὰς ἀντιφάσεις τῆς ἀποφάσεως, ἐπιλήψει με ὁ χρόνος ἀγορεύοντα.

Κατεδικάσθησαν, ὅτι συνήρχοντο οἱ συνεταῖροι, καὶ ὅμως ἐνούδεμιᾳ σκέψει, ἐξ οὐδεμιᾶς μαρτυρίας ἡ σύνοδος αὕτη ἐβεβαιώθη.

Κατεδικάσθησαν, ὅτι ἀπέκλειον τοὺς μὴ μεμνημένους, καὶ ὅμως οὐδεὶς τῶν ἀποκλεισθέντων προσήχθη μάρτυς, καὶ ὅμως οὐδὲν γεγονός τοῦτο ἐβεβαίωσε.

Κατεδικάσθησαν, ὅτι καθιέρωσαν ρητοὺς τύπους καὶ θεσμούς, καὶ ὅμως οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ὑπεστημάνθη.

Κατεδικάσθησαν, ὅτι ἐκήρυττον δημοσίως, συνάμα δὲ καὶ ὅτι κρύφα ἐδίδασκον, τοὺς ἀμυήτους ἀποκλείοντες. Ὅτι λάθρα ἐνήργουν, καὶ τὰ μυστήρια καὶ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας τῶν ὑπέκρυπτον, συνάμα δὲ καὶ ὅτι ἐδημοσίευσαν διὰ τοῦ τύπου (!)

βιβλία δογματικά, προσευχάς, κτλπ. Θέλω τωόντι θαυμάσει Κύριοι Ἀρειοπαγῖται, καὶ ἐξυμνήσει ὡς νοῦν ὑπερέχον, τὸν δυνάμενον λογικῶς νὰ συμβιβάσῃ τὸ φανερόν μετὰ τοῦ κρυφίου, τὴν δημοσιότητα μετὰ τῆς μυστικότητος, ὡς συνεβίβατε ταῦτα ἢ ὄντως θαυμασία κρίσις τῶν πλημμελειοδικῶν τῆς Σύρου.

Εἶθε ἐπετρέπετό μοι ἐνώπιον ὑμῶν νὰ ἐκθέσω πραγματικά τινα περιστατικά . . .

Ὁ Εἰσαγγελεὺς. Ὑπεσχέθητε ὅτι δὲν θέλετε κάμει παρεκβάσεις ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ.

Ὁ Πρόεδρος. Τὸ σχῆμα τοῦτο καλεῖται ἀποσιώπησις, εἶναι δὲ ῥητορικὸν σχῆμα ἐμφαίνον πλείονα ὅσων καὶ αὐτὸς ὁ λόγος τῶν πραγμάτων ἤθελε φανερώσει.

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Ι. Σαρμπολος. Δὶς ἔλαβον σήμερον παρ' ὑμῶν Κ. Πρόεδρε, τοῦ ῥήτορος τὸ δίπλωμα· δύναμαι ὅμως νὰ διαβεβαιώσω ὑμᾶς, ὅτι οὐδόλως τὰς ῥητορικάς θηρεύω δάφνας, μάλιστ' ἐν τῇ παρούσῃ δίκῃ, καθ' ἣν λαλῶ μὲ βαρυαλγοῦσαν καρδίαν, διότι ὁ εἷς τῶν πελατῶν μου καὶ φίλων μου, οἷτινες τὴν υπεράσπισίν των καὶ ἐνώπιον τῶν ἐν Σύρῳ πλημμελειοδικῶν καὶ ἐνώπιον ἡμῶν ἀνέθεντό μοι, ὁ γηραιὸς καὶ σοφὸς καὶ ἐνάρετος Θεόφιλος Καίρης, πρὸ ὀκτὼ μόλις ἡμερῶν κατέβη οἰκτρῶς εἰς τὸν τάφον.

Ἀλλὰ Κύριοι δικασταί, καὶ αὐτὴν τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν ἡ ἀπόφασις αὕτη προσβάλλει· διότι δυοῖν θάτερον, ἢ πιστεύομεν τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, καὶ τότε οὐδὲ πύλαι ᾄδου κατισχύσουσιν αὐτῆς, ὡς οὐδὲ τεσσάρων αἰώνων τυράννων Ὀθωμανῶν βάσανοι, ὡς οὐδὲ τριῶν αἰώνων ἀνθρωπομόρφων τεράτων τῆς Ῥώμης διωγμοὶ δὲν κατέβαλον τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· ἡ δὲν πιστεύομεν τὴν καινὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν διαθήκην, καὶ τότε τί μάτην ἔξω ἡμῶν τοὺς ὑβριστάς τῆς θρησκείας μας ἐπιζητοῦμεν, ἡμεῖς αὐτοὶ αὐτὴν προπηλακίζοντες;

Τοῦ χριστιανισμοῦ τὰ δόγματα τίς ἄλλος ὑπὲρ τὸν Βολταῖρον ἐπολέμησε; τὴν μονοθεΐαν τοῦ Θεϊσμοῦ τίς ἄλλος εὐγλωττότερον τοῦ Ῥουσσῶ ὑπεστήριξεν; Ἀμφότεροι ὅμως οἱ δύο οὗτοι μεγάλοι ἀντίπαλοι πλησίον ἀλλήλων ἐν τῷ πανθίῳ τῶν

Παρισίων ἔχουσι τοὺς τάφους των, καὶ ὑπεράνω αὐτῶν ἱεραὶ καὶ σήμερον τελοῦνται τοῦ χριστιανισμοῦ μυσταγωγίαι, ἅτε εἰς τὴν λατρείαν τῆς ἀκαταβλήτου θρησκείας τοῦ Χριστοῦ ἀποδοθέντος τοῦ καλλιτεχνικοῦ τοῦ πανθέου οἰκοδομήματος· καὶ ὅμως οὐδεὶς ἐφαντάσθη ποτὲ βεβηλούμενον τῆς παρθένου ἁγίας Γενεβέφης τὸ τέμενος ὑπὸ τῆς κόνεως τῶν μεγάλων τούτων τῆς Γαλλίας φιλοσόφων. Παρ' ἡμῖν δὲ, οὐδὲ ταφῆς ἀξιοπρεποῦς ἤξιώσαν αἱ τῆς Σύρου ἀρχαὶ τὸν πολιὸν τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιστὴν **Καίρην**· ἀλλὰ τὸ ἱερὸν παντὸς λογικοῦ ὄντος φύραμα, τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, ἐξύβρισαν, ἄφωτον αὐτὸν, μόνον καὶ ἀφύλακτον δι' ὅλης νυκτὸς ἐν τῷ δεσποτικῷ ἀφήσασαι, καὶ ἀκήδευτον εἰς τινα τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου γωνίαν ὡς μεμολυσμένον πτώμα παραβρίψασαι, χωρὶς καὶ νὰ συγχωρήσωσιν εἰς τὸν ἀδελφὸν νὰ κηδέσῃ τὸν ἀδελφόν!! . . . Κατὰ πολὺ φιλανθρωπότεροι ἦσαν βεβαίως οἱ διώκται τοῦ χριστιανισμοῦ, διότι τῶν μαρτυρησάντων τὰ σώματα ἄφινον μετὰ τὸ μαρτύριον ἐν τοῖς ἀμφιθεάτροις καὶ τῆς σταδίοις ἐκθετα, οἱ δ' ἀδελφοὶ αὐτῶν νύκτωρ εὐσεβῶς ἀναλαμβάνοντες αὐτὰ ἐκήδεον ἐν σιγῇ.

Καὶ ὅμως λεγόμεθα χριστιανοί, καὶ ὅμως ζῶμεν κατὰ τὸν αἰῶνα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐλευθεροθρησκείας! Δικαιώσατε Κύριοι Ἀρειοπαγῖται, δικαιώσατε τὰς ἐλπίδας τῶν ὀρθοφρονούντων· μὴ γένοιτό ποτε νὰ ῥηθῇ εἰς τὸ μέλλον ὅτι ἐγενόμεθα κληρονόμοι τοῦ Βυζαντινοῦ φανατισμοῦ! Ἐφόσον διετηρεῖτο ἡ σεσαθρωμένη καὶ ἐκπεφαιλισμένη ἐκείνη αὐτοκρατορία, ἥτις ἀπὸ τῆς διεφθαρμένης Ῥώμης μετηνέχθη παραλυτικὴ ἤδη ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βοσπόρου, καθ' ἐκάστην νέαι ἀνεφύοντο αἱρέσεις ἐν τῷ χριστιανισμῷ, ἀφοῦ δ' ἐκείνη ἔπεσεν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῶν Ὀθωμανῶν, τέσσαρες ὅλοι παρῆλθον αἰῶνες καὶ εὐδεὶς αἱρεσιώτης ἐλύμανε τὴν ὀρθοτομοῦσαν ποίμνην τῆς ὀρθοδοξίας. Ἀπόδειξις ἔστω καὶ τοῦτο ἐναργεστάτη, ὅτι ὁ θρησκευτικὸς διωγμὸς γεννᾷ τὰς αἱρέσεις πολὺ πλέον τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς βαρβάρου ἀδιαφορίας τῶν κρατούντων. Μὴ γένοιτό ποτε νὰ ῥηθῇ εἰς τὸ μέλλον, ὅτι ἡ ἀνακύψασα τοῦ ζυγοῦ Ἑλλάς, καὶ πρώτη μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ὅλων ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῶν ἡμερῶν

τῆς ἀπελευθερώσεώς της ἐν τῷ 9 ἄρθρῳ τοῦ συντάγματος τοῦ Ἀστροῦς ἐγγράφηται ἀκτινοδόχοις γράμμασι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ σώματος, ὑπερμεστοῦντος τοῦ 10 αἰῶνος ἐδέσμευσε τὴν συνείδησιν, ἐδίδαξε τὴν συνείδησιν, ἐναντίον τοῦ συντάγματος αὐτῆς, ἐναντίον τοῦ ὁρθοῦ λόγου, τῆς ἐν τῷ λογικῷ καὶ πεφωτισμένῳ ἀνθρώπῳ ἐνδιαθέτου ταύτης τοῦ Ὑψίστου δικαιοσύνης.

Ἄλλ' ὁ μὲν Καίρης ἐδικαιώθη κληθεὶς ἐνώπιον ἄλλου βήματος, φοβερωτάτου μὲν ἀλλὰ καὶ ἀπροσωποληπτοτάτου· ὁ δ' ἐνάρετος αὐτοῦ βίος θέλει κοσμεῖ τὰς σελίδας τῆς πλουσίας ἀπὸ μεγάλους ἀνδρας καὶ μεγάλα ἔργα ἱστορίας τῆς εὐκλεοῦς Πατρίδος ἡμῶν.

Τὸν δὲ Γλαυκωπίδην θέλετε ἀποδώσει εἰς τοὺς γηραιούς γονεῖς του, ὧν εἶναι τὸ στήριγμα, εἰς ἡμᾶς τοὺς φίλους του, οἵτινες, καὶ τοι θρησκευτικῶς ἐτεροφρονοῦντα, τιμῶμεν ὅμως αὐτὸν διὰ τὰς ἀρετάς του διὰ τὴν ἀγαθὴν καὶ εὐεργετικὴν ψυχὴν του, διὰ τὸ ἀμεμπτον ἦθός του, διὰ τὴν σεμνὴν πολιτείαν του.

Τὸν δὲ Δεσποτόπουλον ἀπόδοτε εἰς τὴν ἀπαρηγόρητον σύζυγόν του. Τὰ δὲ κατώτερα δικαστήρια θέλουσι διδάξει τοὺς καταμαρτυρήσαντας αὐτοῦ Κυθνίους ὀφειλέτας του, ὅτι δὲν ἐξοφλοῦσι τὰ χρέη των διὰ ψευδομαρτυριῶν.

Τὸν δὲ Μονοκόνδυλον ἀφήσατε ἐλεύθερον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, ὅπως ἴδωσιν οἱ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς του, οἵτινες ἐπεθύμησαν τὴν μικρὰν περιουσίαν του ἐναντίον τῆς δεκάτης ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀγενῶς ἐζήτησαν νὰ ἐκδικηθῶσι τὸν ὑπακούσαντα φιλοστόργως εἰς τὴν παραγγελίαν τῆς φιλοστόργου μητρὸς του, καὶ ταύτης ἐνεκα καταλιπόντα τοῦ ἱεροδιακόνου τὸ περίβλημα, ἵνα διατώσῃ τὸν κλῆρον τῶν γονέων του εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ἀποκληρον κινδυνεύσαντα νὰ μείνῃ, τούτου μόνου ἄρρενος ἀποληρθέντος ἐν αὐτῇ.

Πρὸ πάντων δὲ διδάξατε τοὺς συνταράττοντας τὴν πολιτείαν ἡμῶν μὲ θρησκευτικὰ σκάνδαλα, ὅτι καὶ τὸ ἀπόρθητον τῆς ἐκκληρίας τοῦ Χριστοῦ συνοίδατε, καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἔριδας ὡς

ἀληθεῖς λυμεῶνας μεγάλοφρονος καὶ ἐλευθέρας πολιτείας γνω-
ρίζετε νὰ καταστέλλητε δι' ἧς ὁ νόμος ἀνέθετο ὑμῖν ἱεράς ἐν-
τολῆς τοῦ νὰ ἦσθε οἱ τούτου ὑπέρτατοι διερμηνεῖς.

Δείξατε, νὰ δείξατε Κύριοι Ἀρειοπαγῖται, ὅτι τὸ σύνταγ-
μα, ἀπόρροια τοσούτων ἀγώνων καὶ θυσιῶν τοῦ ἔθνους, δὲν εἶ-
ναι τῆς παρ' Ἰνδοῖς ἀμάξης τῆς Ἰουγαρνάθνης ἢ εἰκῶν, ἥτις
κατάσυντρίβει ὑπὸ τοὺς τροχοὺς αὐτῆς τοὺς πιστοὺς λάτραις
τοῦ ἐπ' αὐτῆς φερομένου εἰδώλου. Καὶ ὅμως, ὡς μὴ ὤφειλεν !
ἡ ἀπόφασις τοῦ πλημμελειοδικείου τῆς Σύρου, ἐπικαλουμένη
τὸ σύνταγμα, κατεσύντριψεν ὑπὸ τοὺς σιδηροὺς μοχλοὺς καὶ
τὰ σιδηρὰ κλειθρα τὸ ἀσθενὲς καὶ ἡμίξηρον σωματίον τοῦ πρε-
σβύτου Καίρου, ὅστις ἐν τοῖς πρώτοις διηγωνίσθη ὑπὲρ τῆς
ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος, καὶ ὅστις εἰς τὴν προστασίαν
τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συντάγματος καθιερωθεισῶν ἀσφαλῶν ἀρ-
χῶν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ θρησκευματος ἐλ-
πίζων ἦλθεν ἐκ τῆς μεμακρυσμένης ἐξορίας του, ὅπως τὴν τε-
λευταίαν πνοὴν του ἀποδώσῃ ἐν τοῖς κόλποις τῆς πεφιλημένης
πατρίδος του, ὑπὲρ ἧς τοσαῦτα ἐμόχθησε.

Σώσατε τοῦλάχιστον τοὺς τρεῖς ἄλλους δεσμίους, τοὺς προ-
στάτας τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως νόμους τῆς πολιτείας
ἡμῶν ὀρθῶς ἐφαρμόζοντες, καὶ ἀναιροῦντες, ὡς κατὰ πάντα
πλημμελῶς ἔχουσιν, τὴν ἀπόφασιν τῶν ἐν Σύρῳ πλημμελειο-
δικῶν.

Μετά τὴν ἀγόρευσιν τοῦ δικηγόρου Κ. Ν. Ι. Σαριπόλου,
λαβὼν τὸν λόγον ὁ ἕτερος τῶν τῆς ὑπερασπίσεως δικη-
γῶρων Κ. Μάρκος Περιέρης, ἠγόρευσε οὕτως·

Ἐπιτρέψατέ μοι, Κύριοι δικασταί, νὰ ἀκολουθήσω κατὰ τὴν
ὑπεράσπισιν τῆς παρούσης δίκης ἄλλο σύστημα παρὰ ἐκεῖνο
τοῦ προκλητάντος συναδέλφου μου Κ. Ν. Σαριπόλου, καὶ
ὁμῶς εἰς τὸ αὐτὸ ὡς ἐκεῖνος θέλω καταντήσῃ συμπεράσμα·
ἀμφότεροι ἐπιζητοῦμεν τὴν ἀλήθειαν, ἀμφότεροι ὑπερασπιζό-
μεθα τὸν νόμον, ἀμφότεροι τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος διεκδι-
κοῦμεν τὰ ὑπ' ἄλλων κινηθέντα θρησκευτικὰ σκάνδαλα πολε-
μοῦντες. Προκειμένου νὰ δικάσῃτε ὑμεῖς, χριστιανοὶ δικασταί,
ἀνθρώπους· πολεμίους τοῦ χριστιανισμοῦ, ὁ συνάδελφός μου
σᾶς παρεκάλεσε, νὰ λησμονήσῃτε πρὸς στιγμὴν ὅτι εἴσθε
χριστιανοί, ὅτι πρεσβεύετε τὰ δόγματα ἅτινα ὁ Καθεὶς, κατὰ
τὴν κατηγορίαν, προσέβαλεν. Ἐγὼ δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου, εὐχο-
μαι καθ' ἣν ὥραν θὰ δώσετε τὴν ψήφον σας, νὰ ἐνθυμηθῇτε
ὅτι εἴσθε χριστιανοί· ὅσα δὲ πλέον τὸ πνεῦμα τοῦ χριστια-
νισμοῦ θέλει κυριεύει τὴν συνείδησίν σας, τόσῳ πλέον θὰ εἴσθε
εὐδιάθετοι νὰ ἀναιρέσῃτε τὴν ἀπίσταν καὶ ν' ἀπολύσῃτε τοὺς
κατηγορουμένους. Ὁ χριστιανισμός, ἡ μόνη αὕτη ἀληθὴς θρη-
σκεία, ἡ θρησκεία τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀγάπης, δὲν ἔγινε διὰ
τῆς βίας καὶ τῆς λόγῃς ἡ καθολικὴ θρησκεία, ἀλλὰ διὰ τῆς
πειθοῦς καὶ τοῦ μαρτυρίου, διὰ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς
πράότητος ἐπεκράτησε. Δὲν ἔχει λοιπὸν ἀνάγκην βίας καὶ ποι-
νῶν, πλημμελειοδικῶν καὶ δεσμοφυλάκων ἵνα διατηρῇται ἀκρά-
δαντος μέχρι τέλους τῶν αἰώνων. Ἄν δὲ οἱ τῆς Σύρου πλημ-
μελειδίκαι καταδικάζοντες τὸν γέροντα Καθεῖν καὶ τοὺς σὺν
αὐτῷ, ἐνόμισαν ὅτι προσφέρουν ἐκδούλευσιν εἰς τὴν χριστιανι-
κὴν θρησκείαν, οἱ ἀληθεῖς χριστιανοί, οἱ ἐνδομύχως πιστεύοντες
εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ σταυροῦ
ἐξεφώνησε » πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, οὐ
» γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν », ἀπαρνοῦνται τὴν ἐκδούλευσιν ταύ-
την, ἀποστρέφονται δὲ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας ἐκείνους,

οἵτινες προλαμβάνοντες τὴν δικαστικὴν ψῆφον, ἐτόλμησαν νὰ ζητήσωσι διὰ τῶν ἐφημερίδων τὴν καταδίκην τοῦ Καίρου. Ἐζήτησαν τὸ σκάνδαλον, ἀλλὰ οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἐρχεται ἐν τῇ κοινωσίᾳ· εἶπεν ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς.

Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν λόγων τῆς ἀναιρέσεως, ἣν παραλείπομεν χάριν συντομίας, ὡς ταυτιζομένην μὲ ἐκείνην τοῦ Κ. Σαριπόλου, ὁ δικηγόρος Κ. Ρενιέρης προσέθηκε τὰ ἑξῆς.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τῆς ἀναιρέσεως, οὗς ἀνέπτυξε μὲ τόσῃ δεινότητι ὁ προλαλήσας συνάδελφός μου, ζητῶ τὴν ἄδειαν νὰ προσθέσω καὶ ἕτερον, ἐπίσης ἰσχυρὸν καὶ ἀκαταμάχητον, τὴν ἐν τῇ προβαλλομένῃ ἀποφάσει γενομένην κακὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 222 τοῦ ποινικοῦ Νόμου, τοῦ δόποιοι ἰδοὺ αὐταὶ αἱ λέξεις: « Κατὰ τοὺς περὶ ἀθεμιτῶν » ἐταιριῶν ὅρους ἄρθρ. 212—221 τιμωροῦνται οἱ καθιδρυταί, » διαδίδονται καὶ συνεταῖροι νέων καὶ μὴ ἀνεγνωρισμένων παρὰ τῆς Κυβερνήσεως θρησκευτικῶν αἱρέσεων. » Πρὸς κατάληψιν ὅμως τοῦ ἄρθρου τούτου δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι ὁ νόμος τῆς Ἑλλάδος ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἄθεος, ὡς εἶπεν ὁ συνάδελφός μου, ἀλλὰ εἶναι χριστιανὸς καὶ μάλιστα ὀρθόδοξος. Ὁ νόμος τῶν νόμων τῶν Ἑλλήνων, τὸ Σύνταγμα, ἐγένετο ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, ἐκήρυξε δὲ, ὅτι ἐπικρατοῦσα ἐν Ἑλλάδι θρησκεία εἶναι ἡ ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος· ὁ ὀρθόδοξος λοιπὸν νομοθέτης μας ἐκλαμβάνει τὰς λέξεις ἃς μεταχειρίζεται, ὡς τὰς ἐκλαμβάνει πᾶς ὀρθόδοξος χριστιανός.

Ὁ νομοθέτης λοιπὸν ἀπαγορεύων διὰ τοῦ μνησθέντος ἄρθρου πᾶσαν νέαν αἵρεσιν, τί ἐννοεῖ νὰ ἀπαγορεύσῃ; πᾶσαν νέαν αἵρεσιν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἢ ἐν γένει πᾶν νέον σχίσμα παντὸς κλάδου τοῦ χριστιανισμοῦ, πᾶσαν νέαν ὑποδιαίρεσιν τῶν πολλῶν αἱρέσεων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας;

Οὕτω τεθὲν τὸ ζήτημα, λύεται ἄφ' ἑαυτοῦ. Ὁ ὀρθόδοξος νομοθέτης ἐννοεῖ μόνον τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας νὰ ὑπερασπισθῇ, αὐτὴν καὶ μόνην νὰ διατηρήσῃ ἀμίαντον, ἀκεραίαν· δὲν ἐφρόντισε δὲ ποσῶς, οὐδὲ ἡδύνατο νὰ φρον-

τίση, περί υπερασπίσεως τοῦ Παπισμοῦ ἢ τοῦ Προτεσταντισμοῦ, καὶ νὰ κλείσῃ τὴν θύραν εἰς νέας αἵρέσεις, αἵτινες τυχὸν ἡδύναντο νὰ γεννηθῶσι μεταξὺ τῶν ἐκ τῶν κόλπων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀποχωρισθέντων ἤδη χριστιανῶν.

Καὶ τῶντοι ὑποθέσατε, Κύριοι, τὸν ἐνταῦθα ἐφημέριον τῆς τῶν Λατίνων ἐκκλησίας Δὸν Κωνσταντῖνον καταμηνύοντα πρὸς τὴν Εἰσαγγελίαν τοὺς ἐνταῦθα προσφυγόντας καὶ ἐκδίκησιν πνέοντάς κατὰ τοῦ Πάπα Ἰταλοῦς, ὅτι εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετάς των δὲν μνημονεύουν τὸν Ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης, ὅτι προσθαφαιροῦν κατ'αὐτάς, καὶ ὅτι εἰσήγαγον αἵρεσιν νέαν μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας· ἢ ὑποθέσατε τὸν Κύριον Χίλλ κατηγοροῦντα τὸν Κύριον Κίγκ, ὅτι ἐρμηνεύει χωρία τινὰ τῶν γραφῶν ἀντιθέτως παρ' ὅ,τι ἐρμηνεύονται ὑπὸ τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας, καὶ ζητοῦντα νὰ ἐφαρμοσθῇ κατ' αὐτοῦ τὸ ἄρθρον 222. Δύναται ὁ Εἰσαγγελεὺς νὰ ἐπιληφθῇ τῆς τοιαύτης κατηγορίας, καὶ νὰ καταδιώξῃ τοὺς τοιούτους, ὡς ταραττοντάς τοιουτοτρόπως τὴν ἐνότητα ἐτεροδόξων ἐκκλησιῶν ; Ὁχι βεβαίως· διότι ὁ νομοθέτης καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος εἰσὶν ὀρθόδοξοι, καὶ δὲν ἔχουν ἐπομένως φροντίδα καὶ καθήκον εἰμὴ ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, οὐδόλως δὲ μέλει αὐτοῖς ἂν ἡ πλάνη ᾗναι μία καὶ συμπαγὴς, ἢ διαμεμελισμένη καὶ κατατετμημένη. Τούναντίον μάλιστα φρονῶ, ὅτι συμφέρει νὰ διαιρῇται τὸ κακόν, διότι οὕτω καὶ ἀσθενέστερον γίνεται.

Ὁ δὲ Καίρισμός, ἂν πιστεύσωμεν τὴν κατηγορίαν, εἶναι αἵρεσις κατὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ; ὅχι, διότι δὲν εἶναι καὶ αἵρεσις ἀμμιᾶς τῶν γνωστῶν χριστιανικῶν θρησκειῶν. « *Haeresis, λέγει ὁ Carmignani, est pertinax christiani hominis error Ecclesiae universalis judicio damnatus, fideique catholicae ex parte contrarius.* » Ὁ αἵρεσιώτης λοιπὸν πρέπει νὰ ᾗναι χριστιανός, πρέπει νὰ δέχηται τινα ἐκ τῶν δογμάτων τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ Καίρης ἄρα καὶ οἱ περὶ τὸν Καίρη δὲν εἶναι αἵρεσιῶται, δὲν ὑπάγονται ἐπομένως εἰς τὴν διάταξιν τοῦ 222 ἁρθρου, καθότι ἀπηνήθησαν ὁλωσδιόλου τὸν

χριστιανισμόν. Δὲν λέγω δὲ ταῦτα διὰ νὰ ἐπισύρω ἔτι μᾶλλον κατ' αὐτῶν τὸ μῖσος τῶν ἀκροατῶν, καὶ τὴν ἀποστροφὴν ὑμῶν, ἐκ τοῦ ἐναντίου φρονῶ, ὅτι ὅσω μεγαλύτερον εἶναι τὸ σφάλμα των τόσω περισσότερα πρέπει νὰ ᾔηται ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀγάπη καὶ εὐσπλαγχνία σας. Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τοὺς μᾶλλον ἁμαρτωλοὺς καὶ περισσότερον ἐλέησεν, ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν διὰ τὸ ἐν ἀπολωλὸς πρόβατον ἀφίνει τὰ ὁποῖα ἔχει ἐν τῇ ποιμνῇ καὶ μηδενὸς κόπου φείδεται πρὸς εὐρεσιν τοῦ ἀπολωλότος. Οἳτοι δὲ δὲν εἶναι βεβαίως πλέον ἔνοχοι παρ' ὅ,τι ἦσαν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τοῦ πρώτου τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκράτορος, καὶ ἐν τούτοις ὁ Θεὸς δὲν ἔστειλε τότε τοὺς κεραυνούς του νὰ τοὺς ἀποτεφρώσῃ, ἀλλ' ἔστειλε τὸν υἱόν του νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του ὑπὲρ αὐτῶν. Ἄς συμβουλευσῇ λοιπὸν τοὺς Καίριστάς ὡς φιλόστοργος μήτηρ των ἡ Ὁρθόδοξος ἐκκλησία μας ἀφ' ἧς ἀποπλανηθέντες ἀπεσκίρτησαν τῶν δογμάτων της. Ἄν ὅμως καὶ κατὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἐξανιστάμενοι δὲν ἐπανέλθωσιν οἱ ἀποπλανηθέντες εἰς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν εὐεργέτιδα ἐκκλησίαν, καὶ τότε πάλιν τὸ τιμωρεῖν αὐτοὺς διὰ ποινῶν, οὐδόλως χριστιανικὸν εἶναι, διότι ὁ ἀπόστολος λέγει ἡμῖν, «αἵρετικὸν δὲ ἄνθρωπον μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ», δὲν εἶπε δὲ, βίαζε, καὶ δέσμευε, καὶ καίε, καὶ ἀπαγχονίζε.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων. ἀπεδείχθη, νομίζω, σαφῶς ἡ ἀληθὴς ἔννοια τοῦ ἄρθρου 222 καὶ ἡ ἐσφαλμένη αὐτοῦ ἐφαρμογή, ἀπεδείχθησαν προσέτι αἱ ἄλλαι ἐλλείψεις τῆς προσβαλλομένης ἀποφάσεως.

Περισσότερον ὅμως ἢ τὰς σχέψεις τῆς ἀποφάσεως φοβοῦμαι μίαν ἄλλην αἰτίαν, ἥτις δὲν εἶναι μὲν καταχωρημένη ἐν αὐτῇ, θέλει παρουσιασθῇ ὅμως εἰς τὴν συνείδησίν σας. Συμφέρει ἄρα γε θὰ εἰπῇτε, ν' ἀναιρεθῇ ἡ ἀπόφασις, ν' ἰσχυρῶς ὁ Καίρισμός τοῦ παραξίας τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, ὡς ζητῶν νὰ εἰσαγάγῃ τὰς νέας θρησκευτικὰς του δοξασίας; Δὲν εἶναι ἄρα γε τοῦτο σπέρμα μεγάλων, ἀκαταλογίστων κακῶν, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς χρεωστοῦμεν νὰ πνίξωμεν;

Συμφωνῶ καὶ ἐγὼ, Κύριοι, ὅτι ὁ Καίρισμός πρέπει νὰ κα-

ταπολεμηθῇ, ἀλλὰ νὰ πολεμηθῇ, ὥς πρὸ ὀλίγου σᾶς ἔλεγε καὶ ὁ συνάδελφός μου Κ. Σαρίπολος, διὰ τοῦ ὁρθοῦ λόγου καὶ τῶν ἀκαταμαχίτων τῆς λογικῆς καὶ τῆς φιλανθρωπίας ὅπλων, τῶν μόνων ὅπλων τοῦ χριστιανισμοῦ, οὐχὶ ὅμως ποτὲ διὰ φυλακισμῶν, καί ποινῶν, καὶ ὕβρεων· ἐν ἄλλοις λόγοις εὐκαταῖον εἶναι νὰ καταπολεμηθῇ διὰ τῆς ἐλευθέρας συζητήσεως. Συγχωρήσατε τὴν ἐλευθέραν συζήτησιν, προκαλέσατε τὸν Καϊρισμὸν νὰ φέρῃ ἄνευ κινδύνου τοῦ εἰς τὴν δημοσιότητα τὰ νέα αὐτοῦ δόγματα, καὶ ὁ Καϊρισμὸς ἐνίκηθη. Ὁ χριστιανισμὸς, ὅστις ἐξῆλθε νικηφόρος ἀπὸ τόσους διωγμοὺς, ἀπὸ τόσους πολέμους, ὅστις δὲν κατεβλήθη ὑπὸ τῶν σαρκασμῶν τοῦ Βαλταίρου, ὁ χριστιανισμὸς λέγω, δὲν φοβεῖται τὸν Καίρην. Τὸ φῶς διώκει τὰ φαντάσματα, ἡ νύξ τὰ γεννᾷ· ἡ ἀλήθεια νικᾷ ἐν τῷ φωτὶ, ἐν δὲ τῇ σκοτίᾳ μεγαθύνεται τὸ ψεῦδος. Διὰ τῆς ποινῆς ὅμως καὶ τῶν καταδιώξεων ὁ Καίρης κατέστη τωόντι ἐπικίνδυνος, ἐμεγαλύνθη εἰς τὰ ὅμματα τῶν ὁπαδῶν του, ἐπροβιβάσθη μάρτυρ. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἴσως τοῦτο ἐπεδίωκεν, ἐγὼ ὅμως πρὸς τιμὴν τοῦ χριστιανισμοῦ ζητῶ νὰ ἀφαιρέσητε ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ Καίρου τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, καὶ νὰ ἀποφανθῇτε, ὅτι οὗτος δὲν ἔπεσε θῦμα, ὅτι οἱ ὁπαδοὶ του δὲν σήπονται ἐν ταῖς φυλακαῖς, διότι τοιαύτη εἶναι ἡ νόμιμος θέλησις τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, τοῦ ἀνεξιθρήσκου καὶ ἐλευθερόφρονος, ἀλλὰ διότι ἐν κατώτερον δικαστήριον ὑπέπεσεν εἰς λάθος δικαστικὸν καὶ νομικόν, πλὴν τὸ λάθος τοῦτο ἐπανωρθώσατε ὑμεῖς, τὸ ἀνώτατον τοῦ Κράτους δικαστήριον, ἀθωώσαντες αὐτούς.

Μετά τούς δικηγόρους Κυρίους Ν. Ι. Σαρίπόλου καὶ Μ. Ρενιέρη, ἠγόρευσε ὁ Κ. Εἰσαγγελεὺς, ὅστις, εὐρὼν ὀρθὰς βίλας τῶν ἀναιρεσιβληθεῶν ἀποφάσεων τὰς διατάξεις, ἐξηγήσατο τὴν ἀπόρριψιν τῆς αἰτηθείσης ἀναρέσεως.

Τὸν Κ. Εἰσαγγελέα ἀντέκρουσαν ἅπαν συντόμως πλήρ ἐυστόχως οἱ δικηγόροι Κύριοι Σπ. Τριανταγύλλης καὶ Μιχ. Μποτλῆς. Μετ' αὐτοὺς δὲ τελευταῖος ἀναλαβὼν τὸν λόγον ὁ κύριος τῆς ὑπερασπίσεως δικηγόρος Ν. Ι. Σαρίπολος ἠγόρευσε αὖθις ὡς ἑξῆς.

Ατυχὴς φαίνεται μοι ὁ Κ. Εἰσαγγελεὺς περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν καθ' ἡμῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ. Διότι κατηγορήσε τῶν Ἀθηναίων διὰ τοῦ Σωκράτους τὸν θάνατον. Ἀλλὰ Κύριε Εἰσαγγελεῦ, τοῦ Σωκράτους ὁ θάνατος ἐγένετο κατὰ νόμους· ἀγνοεῖτε δὲ ἴσως, ὅτι νόμος ῥητὸς παρ' Ἀθηναίους ἀπηγόρευε τὸ εἰσάγειν νέας ἐν τῇ πολιτείᾳ θρησκείας, τὸν δὲ τοιαῦτα ἀποπειρώμενον θανάτῳ ἐξημίου. Ἄν λοιπὸν ὡς νομικοὶ ἀπλῶς περὶ τοῦ θανάτου τοῦ σοφωτάτου (προστίθηναι δὲ τοῖς λόγοις τῆς Πυθίας, καὶ ἐναρετωτάτου) ἀνδρῶν ἀπάντων, σκεφθῶμεν, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι κατὰ νόμον ἢ καταδίκη. Ἄν ὅμως φιλοσοφοῦντες κατακρίνωμεν αὐτὴν, δίκαια λέγομεν, καὶ προσεπιβεβαιοῦμεν τὸ βάσιμον τῆς προκειμένης αἰτήσεως ἀναρέσεως, διότι πᾶς θρησκευτικὸς διωγμὸς εἶναι ἐναντίος τῷ ὀρθῷ λόγῳ, εἶναι αὐτόχρημα παραβίασις τῆς συνειδήσεως, τοῦ αὐτοδίκου τούτου, οὐ παύσομαι τοῦτο λέγων, κτήματος παντὸς ἀνθρώπου.

Ἀκολουθῶς προσέβη ὁ Κύριος Εἰσαγγελεὺς εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ περὶ ἐλευθερίας τῆς θρησκείας ζητήματος, καὶ ἀπείρων Γάλλων συγγραφέων χωρὶα ἀνέγνω ἡμῖν, γαλλιστὶ μάλιστα, διαπραγματευόμενα περὶ τελέσεως μὴ ἀνεγνώρισμένης ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως λατρείας. Ἀλλ' ἂν ὁ Κ. Εἰσαγγελεὺς μετὰ τὰ οἴκοι ὑπ' αὐτοῦ προϋσχεδιασμένα ἔδιδε καὶ τινα προσοχὴν τοῖς

λόγοις ἡμῶν, ἤθελεν ἀκούσει, ὅτι τὸ ἐλεύθερον τῆς θρησκείας
 διεστείλαμεν τοῦ ἀκωλύτου τῆς λατρείας· ὥστε οὐδεμίαν δο-
 κιμάζομεν δυσκολίαν νὰ συνομολογήσωμεν αὐτῷ, ὅτι πάντα
 μὲν ὅσα ἀνέγνω ἡμῖν ὁ Κ. Εἰσαγγελεὺς καλῶς ἔχουσι, δυστυ-
 χῶς ὅμως οὐδὲν κατὰ τὰς ἐλπίδας τῆς Εἰσαγγελίας ἀποδει-
 κνύουσιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κ. Εἰσαγγελεὺς τὰς θεωρίας ὡς φαί-
 νεται δὲν ἀγαπᾷ, θέλω δι' ἀφελεστάτων λόγων καὶ ἀπλουστά-
 τοις χρώμενος ἐγὼ παραδείγμασι, τῷ ἀποδείξει, ὅτι ἄλλο τὸ
 ἐν καὶ ἄλλο τὸ ἄλλο, ἔτι δὲ καὶ ὅτι ἄλλο τὸ γνωστὴ ἄλλο
 δὲ τὸ ἀνεγνωρισμένη. Κατηγορεῖτο ἄρα γε ὁ Καίρης καὶ οἱ
 λοιποὶ ὅτι ἐσύστησαν ναὸν ἐν ᾧ νὰ τελῶσι τὴν τῆς θρησκείας
 τῶν ἐξωτερικῆν λατρείαν ἀνευ ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως, ἡ κα-
 τεδικάσθησαν ἐπὶ δόγμασι νέας θρησκείας; Ἄν μὲν τὸ πρῶ-
 τον, ἐπιδειξάτω ἡμῖν ὁ Κ. Εἰσαγγελεὺς τὸ περὶ τούτου χω-
 ρίον τοῦ κατηγορητηρίου ἐγγράφου, ἡ τοῦλάχιστον τῆς κατα-
 δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἂν δὲ τὸ δεύτερον, ὁμολογησάτω ὅτι
 ἡμεῖς μὲν τάναντία τρανῶς ἀπεδείξαμεν, ἡ δ' Εἰσαγγελία
 περὶ ἄλλου ἐκτὸς τῆς δίκης ζητήματος ἐλάλησε, καὶ ἄκοντας
 τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους Γάλλους συγγραφεῖς εἰς ψευδομαρτυ-
 ρίαν κατέσυρεν.

Περὶ δὲ τοῦ γνωστὴ καὶ ἀνεγνωρισμένη, τὸ ὁποῖα ὁ Κ. Εἰ-
 σαγγελεὺς εἶπεν ὅτι εἰσὶ ταυτόσημα, ὀλίγα θέλω εἰπεῖ· ὑποτε-
 θείσθω ὅτι ἡγεμῶν τις γνωστὸς τοῦ ἰδίου κράτους ἐξέρχεται
 καὶ εἰς ξένον ὁδοιπορεῖ ὑπὸ τὸ λεγόμενον μὴ ἀνεγνωρισμένον
incognito· τίς ἀγνοεῖ ὅτι ὁ ὁδοιπόρος εἶναι ἡγεμῶν; οὐδεὶς·
 ἄρα γνωστὸν ὅτι εἶναι ἡγεμῶν· τίς ἀποδίδει αὐτῷ τὰς εἰθισμένας
 ἀνεγνωρισμένῳ ἡγεμόνι τιμὰς; οὐδεὶς· ἄρα δὲν θεωρεῖται ἀνε-
 γνωρισμένος. Ἐρωτῶ λοιπὸν ὑμᾶς Κ. Εἰσαγγελεῦ, πείθεσθε ἤδη
 ὅτι διαφέρει τὸ γνωστὸν τοῦ ἡγεμόνος τοῦ ἀνεγνωρισμένου αὐ-
 τοῦ; Δὲν δύνασθε νὰ μοι τὸ ἀρνηθῆτε. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀκόλουθον
 ἴσως θέλει πείσει ὑμᾶς ἐντελέστερον· ἐν ἔθνος ἐπαναστατεῖ,
 καὶ τὰς πρώην τοῦ κυρίου του πολιτικὰς ἀρχὰς ἀποβάλλει,
 καὶ ἄλλας κατ' ἰδίαν ἀρέσκειαν καὶ ἐκλογὴν καθιδρύει· ἐρωτῶ
 ὑμᾶς, εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ἐπαναστὰν ἀπέσεισε τὸν ζυγὸν καὶ

αὐτοκυβερνᾶται ; ναί· εἶναι δ' ἐπίσης βέβαιον, ὅτι μεχρικοῦ
καὶ τὰ λοιπὰ αὐτόνομα ἔθνη δὲν ἀναγνωρίσωσι τὸ αὐθύπαρ-
κτον, καὶ αὐταρχικόν, καὶ αὐτοκυβέρνητον τοῦ ἔθνους τούτου,
δὲν εἶναι ἀναγνωρισμένον οὐδὲ λέγεται τοιοῦτον ; ναί . . .
Κατέββρυσεν ἄρα σύμπασα ἡ οἰκοδομὴ ἣν καθ' ἡμῶν Κ. Εἰ-
σαγγελεῦ πολυμύχθως ἀνηγείρατε. Κλείσατε λοιπὸν τὴν το-
σαύτην τῶν βιβλίων στιβάδα ἣν καθ' ἡμῶν ἠνεώξατε, διότι
ταῦτα μαρτυροῦσιν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ οὐχὶ καθ' ἡμῶν.

Πλὴν ὁ Κ. Εἰσαγγελεὺς ἀναγνούς ἡμῖν τὰ πολλὰ, ἀλλ' ὅλα
ὅλως ἐκτὸς τοῦ ζητήματος, χωρίαντων Γάλλων συγγραφέων, εἶπε,
ῥητορικῶς υποθέτω, κατὰ τὸν Κ. Πρόεδρον, σχήματι, ὅτι γνωστὸν
εἶναι πόσον οἱ Γάλλοι εἰσι ζηλότυποι τοῦ πολιτεύματος αὐτῶν.
Ἐνὸς μόνου, νομίζω, ἐπελάθετο ἵνα εἴπῃ ἡμῖν ὁ Κ. Εἰσαγγελεὺς,
ποίου πολιτεύματος αὐτῶν εἰσι ζηλωταί, διότι τὸ ἐπ' ἐμοὶ
καλῶς γινώσκω, ὅτι ἐν διαστήματι ἐξήκοντα μόνων ἐτῶν, ἐν-
νέα ἡ Γαλλία μετέβαλε πολιτεύματα, ὡς δὲ ἡ Σαμαρεΐτις τοῦ
Εὐαγγελίου, οὐδ' αὐτὸ τὸ ὅποιον σήμερον ἔχει εἶναι ἰδικόν της.
Εἶπατε λοιπὸν ἡμῖν Κ. Εἰσαγγελεῦ, τίνος τῶν ENNEA τού-
των πολιτευμάτων αὐτῆς ἐδείχθη ποτὲ ἐνθερμος ζηλωτὴς καὶ
πιστὴ σύζυγος ;

Ἀλλὰ καὶ προεῖδον Κ. Εἰσαγγελεῦ, τὰ ἐπιχειρήματα ἃ ἡ-
θέλετε φέρεи καθ' ἡμῶν, καὶ ὅτι ἠθέλετε προστρέξει εἰς τοὺς
Γάλλους συγγραφεῖς τοὺς σχολιάσαντας τὸ ἄρθρον 291 τοῦ
ποινικοῦ νόμου τῆς Γαλλίας· ὅθεν καὶ ἐγὼ ὠπλίσθην μετὰ τὴν
ἀγόρευσιν αὐτοῦ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης, ὅστις κατὰ
τὴν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς τῆς 10 Ἀπριλίου 1834 ἡρμήνευ-
σεν αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου τούτου, συζητουμένου τότε τοῦ
περὶ συνεταίρησεως νόμου, ἵνα μηδεμίαν μένη ἀμφιβολία, ὅτι
ἄθικτον ὅλως ἔμενε τῆς θρησκείας καὶ συνειδήσεως τὸ ἐλεύθε-
ρον, καὶ ὅτι μόνως τὰς ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς θρησκείας ἀνατρε-
πτικὰς τῆς πολιτείας πολιτικὰς ἀθροίσσεις περιέστελλε. Καὶ
ὁμῶς, ἐπειδὴ περὶ τοῦ ἁρθρου 291 τοῦ ποινικοῦ νόμου τῆς
Γαλλίας ὁ λόγος, δὲν εἶναι ἴσως ἄπο σκοποῦ νὰ παρατηρή-
σωμεν καὶ τοῦτο, ὅτι κατὰ πολὺ τοῦ ἡμετέρου ἐλευθερώτερος

τῆς Γαλλίας ὁ νόμος ; διότι οὗτος μὲν τὰς ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἄτομα συνενώσεις καὶ ἐταιρίας ὑποβάλλει εἰς τὴν προηγουμένην τῆς Κυβερνήσεως ἔγκρισιν, ἐξαιρεῖ δὲ μάλιστα τοῦ ἀριθμοῦ τούτου τοὺς ἐνοικοῦντας τῷ οἴκῳ ἔνθα συνάγεται ἡ ἐταιρία· ὁ δ' ἡμέτερος ἐν ἄρθρ. 212 ἀορίστως ἐκφράζεται, ἐὰν πολλοὶ ἐνωθῶσι, λέγων· τὸ δ' ἐλαστικώτατον τοῦτο πολλοί, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ δύο ἢ τριῶν, κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς Εἰσαγγελεῦσι, καταντᾷ εἰς τὸν περιορισμὸν τοῦ φυσικωτάτου δικαιώματος τοῦ συνεχεσθαι καὶ προσομιλεῖν τοῖς φίλοις, διότι ὡς ἡ Δαμοκλέους σπάθη ἐπίκειται τὸ ἄρθρον 212 μετὰ τοῦ παρακολουθοῦντος αὐτῷ ὁμίλου τῶν συνεταίρων αὐτῷ ἐπομένων ἄρθρων. Ὅχι Κύριοι, τοιαύτη δὲν εἶναι τοῦ συντάγματος ἡμῶν ἡ ἰδέα, τοιαύτη δὲν δύναται νὰ ᾖ τοῦ ποινικοῦ ἡμῶν νόμου ἡ ἐννοια, ὡς σαφῶς ἀπέδειξα τοῦτο ἐν τῇ περὶ συνταγματικοῦ δικαίου πραγματείᾳ μου ἐν σελ. 845 καὶ ἐφεξῆς. Ἄν δ' εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ πλημμελειοδικείου τῆς Σύρου ἐπανέλθωμεν, θέλομεν ἰδεῖ, ὅτι τὸ δικαστήριον τοῦτο ἔτι περιεργότερον ἐφήρμοσε τὸν ποινικὸν νόμον τοῦτον, καταδικάσαν ὡς συνεταίρους καὶ λάθρα συνερχομένους τέσσαρας μόνον, καὶ τούτους, ὡς γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ἐν διαφόροις τόποις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ πολλῶν ἡδὴ ἐτῶν κατοικοῦντας· οἷον τὸν ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀνδρου Θεόφιλον Καίρην μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Σπυρίδωνος Γλαυκωπίδου· τὸν ἐν Κύθῳ Γρηγόριον Δεσποτόπολον μετὰ τοῦ ἐν Κορθίῳ, ἂν καλῶς μέμνημαι, Θεοφίλου Λουλούδη. Τὰ τοῦ μεσαιῶνος δικαστήρια ἦσαν τοῦλάχιστον συνεπέστερα, διότι καταδικάζοντα τοὺς γόητας καὶ μάγους, ὑπέθετον, διότι καὶ ἐπίστευον, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑπκρέτουν αὐτοῖς, καὶ ἐναερίως ἐν ἀχαρεῖ διεπόρθημευον εἰς κοινὸν μέρος τοὺς τὰ σάββατα τῶν δαιμόνων ὀργιάζοντας.

Ὁ Πρόεδρος Ποίαν τὰ τοιαῦτα ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν αἵτησιν ἀναιρέσεως ;

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Ι. Σαρίπολος. Ποίαν σχέσιν ἔχουσι, Κ. Πρόεδρε ; Ἀλλὰ τὴν πασῶν μεγίστην· διότι ὑπαρχούσης ἀναμφισβήτητου τῆς ὡς ἐκ τῶν τόπων ἀποστάσεως, λαλῶν

θασμένη κατὰ πάντα ἐναργῶς ἀποδεικνύεται καὶ τῶν πλημμελειοδικῶν τῆς Σύρου ἡ ἀπόφασις· ἐπειδὴ, νομίζω τοῦλάχιστον, ἐνωσις, καὶ μάλιστα ἀθέμιτος, ὡς θέλει ὁ ποινικὸς νόμος καὶ ὡς τὸ πλημμελειοδικεῖον Σύρου εὔρεν αὐτήν, δὲν δύναται νὰ ὑπάρῃ ὅπου δὲν ὑπάρχει σύνοδος πλειόνων ἀτόμων ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἀλλὰ τοιαύτη σύνοδος ἦν ἀνέφικτος, ἄρα οὐδὲ ἐνωσις ὑπῆρξεν, ἄρα πλημμελὴς ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς βάσεως, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ πρώτου στοιχείου αὐτῆς ἡ τῶν πλημμελειοδικῶν Σύρου ἀπόφασις, ἄρα κατὰ πάντα ἀναιρετέα ἡ ἀπόφασις αὕτη.

Καὶ ἡκούσατε μὲν Κύριοι Ἀρειοπαγῖται, ὅσα ὑπὲρ τοῦ ἐλευθέρου τῆς θρησκείας καὶ συνειδήσεως ὑπ' ἐμοῦ ἐβρέθησαν ἡκούσατε δὲ καὶ τοῦ Κ. Εἰσαγγελέως τὰ καθ' ἡμῶν ἐπιχειρήματα, ἃ ἡρύσθη ἐκ τῶν περὶ τελέσεως δημοσίας λατρείας, περὶ συνενώσεως πολιτικῆς καὶ ἐταιρίας ἀνευ ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ πολλῶν Γάλλων συγγραφέων ἐκτεθέντων. Ἀλλὰ Κ. Εἰσαγγελεῦ, ἂν ὁ χρόνος μοι τὸ ἐπέτρεπεν, ἤθελον, δὲν ἀμφιβάλλω, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὑφ' ὑμῶν εἰς ὑποστήριξιν τῶν ὑμετέρων λόγων προσενεχθεῖσιν, εὐρεῖ τὰς συμφώνους πρὸς τὴν ἐμὴν ἀγόρευσιν ὑπὲρ τοῦ ἐλευθέρου τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς θρησκείας γνώμας. Ἐγὼ ὅμως συντομίας χάριν, ἓνα μόνον ἀντιτάξω ὑμῖν, πλὴν τοῦτον πολιτικώτατον, εὐκρινέστατον, εὐγλωττότατον, προκαλῶ δὲ ὑμᾶς ν' ἀναιρέσητε τοὺς τούτου λόγους καὶ ἀποδείξητε, ὅτι δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὴν προκειμένην δίκην. Ἰδοὺ Κ. Εἰσαγγελεῦ, ὁ συγγραφεὺς, ὃν ὁ συνάδελφός μου Κ. Μ. Ῥενιέρης ἔφερε καὶ οὐδόλως ἐχρήσατο αὐτῷ, ἀλλ' ἀνοίξας αὐτὸν ἐγὼ ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἀγορεύσεως ὑμῶν, ἰδοὺ τίνα εὔρον. Ὁ συγγραφεὺς δν ἔχω ἀνά χειρας εἶναι ὁ Κ. Duvergier de Hauranne, γνωστὸς ὑμῖν βέβαια. Ἀκούσατε λοιπὸν τίνα λέγει ἐν κεφαλ. ΚΣΤ σελ. 241 τοῦ Β. τόμου τοῦ σύγγράμματος αὐτοῦ de l'ordre légal en France ἐπιγραφομένου (ἐκδ. Παρισίων τοῦ 1828).

Notre propriété la plus sacrée est notre conscience; personne n' a le droit de la scruter. Δὲν εἶπον καὶ ἐγὼ σύμφωνα τοῖς λόγοις τούτοις; On ne peut imposer à un homme

de croire ou de paraître croire ce qu' il ne croit pas.

Ἐγὼ δὲ προστίθηναι, ὅτι τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι οὐ μόνον τὸ μέγιστον τῶν δημοσίων ἀδικημάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ αἰσχροτάτον, διότι ἡ Ἀρχὴ ἤθελεν ὑποχρεοῦν τοὺς πολίτας εἰς τὸ νὰ ὑποκρίπτοι τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ὃ ἐστὶν ἤθελεν ἀναγκάζει αὐτοὺς νὰ γίνωνται κακοηθέστατοι· ἤθελεν, ἐν ἄλλοις λόγοις, ἐκκλίνει τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, μεταποιοῦσα εἰς κακοηθέστατα ἀνδράποδα τοὺς οὗς τέτακται νὰ ἡθικεύῃ καὶ νὰ τελειοποιῇ, πάσης κοινωνικῆς ἀρετῆς γινομένη διδάσκαλος. Ἀλλ' ἐξακολουθῶ. On ne peut lui prescrire de se soumettre à des pratiques dans lesquelles il n' a pas de foi ; de pareilles violences sont une profanation de la religion. Προσέξατε Κ. Εἰσαγγελεῦ· et le CRIME est l'oeuvre de celui qui les commet; n'en doutons pas, la vengeance divine s' appesantira sur sa tête! Ἡκούσατε Κ. Εἰσαγγελεῦς ; la vengeance divine s' appesantira sur sa tête!! Il est naturel, sans doute, de chercher à éclairer ses semblables, à dissiper leurs erreurs ; mais il est abominable, il est contre nature de les torturer, de les faire périr, de les brûler, parceque leur croyance diffère de la nôtre. Πῶς ; προσβλέπετέ με ἀσκαρδαμυκτὶ Κ. Εἰσαγγελεῦ; ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰσὶ γεγραμμένα ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ, ἐγὼ δ' ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδὲ ἰῶτα ἐν προστίθηναι τοῖς γεγραμμένοις.

Ὁ Πρόεδρος. Ὁφείλετε ν' ἀποτείνησθε πρὸς τὸ δικαστήριον Κύριε Δικηγόρε, οὐχὶ δὲ πρὸς τὸν Κ. Εἰσαγγελέα.

Ὁ δικηγόρος Κ. Ν. Ι. Σαρπόλος. Καὶ πρὸς τὸ δικαστήριον Κ. Πρόεδρε, ἀποτείνομαι ὅπως τὸ φωτίσω, καὶ πρὸς τὸν Κ. Εἰσαγγελέα ὅπως τὸν ἀντικρούσω. Ἀλλὰ τελειῶν. *L' échafaud* ἐγὼ δ' ἐνταῦθα προστίθηναι - ou la prison qui donne la mort - pour dernier argument, et la main du bourreau pour dernière preuve, quelle honte pour la religion, quelle effroyable IMPIÉTÉ. Κλείω Κύριοι Ἀρειοπαγίται, τὴν βίβλον, καὶ καταπαύω ἐνταῦθα τὸν λόγον, διότι ἀδύνατον μοι εἶναι νὰ προσθέσω τι εἰς τὰ τοσοῦτον ὀρθῶς, τοσοῦτον εὐγλώττως ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰρημένα. Ἰδοὺ ὁ νόμος, ἰδοὺ

ἡ θεωρία, ἰδοὺ τὸ δίκαιον, εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ δικαιοῦσθε τὴν Ἑλλάδα, ὅτι δὲν ἀπεκήρυξε τὸ παρελθόν της, ὅτι δὲν βιάζει τοὺς ἐλευθερωτάτους νόμους της, ὅτι δὲν παρητήθη τοῦ μέλλοντος καὶ μεγάλου προορισμοῦ της, ὅτι τέλος, οὐδαμῶς ἀναξία ἐγένετο τοῦ αἰῶνός της, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ οὐλοῦ λαμπρὰς πληροῖ σελίδας. Ἀναιρέσατε λοιπὸν τὴν ἀπόφασιν τῶν πλημμελειοδικῶν τῆς Σύρου, ἐρμηνεύσατε ὑγιᾶς τοὺς ἐλευθέρους ἡμῶν νόμους, ἐφαρμόσατε δ' αὐτοὺς ὀρθῶς καὶ κηρύξατε τοὺς ἀναιρεσεύοντας ἀθώους τῆς κατηγορίας. Τοῦτο δ' ἔσεται καλόν, καὶ ὅσιον, καὶ δίκαιον.

Ὁ Ἀρειος Πάγος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 19 ποινικῆς ἀποφάσεώς του δημοσιευθείσης τὴν 16 Ἰανουαρίου 1853 ἀνῆρρεσε τὴν ἀπόφασιν 181 τῶν ἐν Σύρῳ πλημμελειοδικῶν, ὡς κακῶς ἐφαρμόσασαν τὰ ἄρθρα 212, 214, 222, καὶ κατὰ συνέπειαν αὐτῶν τὰ ἄρθρα 216 καὶ 220 τοῦ ποινικοῦ νόμου· ὅθεν πρὸς πλείονα σαφένειαν καταχωροῦμεν ἐνταῦθα τὰ σχετικὰ πρὸς τοῦτο χωρία τῆς μνησθείσης ἀποφάσεως.

» Τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου, κτλπ.

» Σκεφθὲν κατὰ τὸν νόμον.

» Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀποδιδομένη εἰς τοὺς ἀναιρεσεύοντας πρᾶξις, ὅπως παραδέχεται αὐτὴν τὸ πλημμελειοδικεῖον ἐν τῇ
» πρώτῃ αἰτιολογίᾳ τῆς προσβαλλομένης ἀποφάσεως αὐτοῦ ὑπ'
» ἀριθ. 181, δὲν περιέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῶν ἄρθρ. 212,
» 214 καὶ 222 τοῦ ποινικοῦ νόμου, τὰ ὅποια ὡς πρὸς τοῦτο
» ἐφηρμόσθησαν· διότι πρὸ πάντων δὲν ἀναφέρει τὸ δικαστή-
» ριον, οὐδὲ παραδέχεται ὡς ἐκ τῆς ἀνακρίσεως προκύψαντας
» τοὺς τύπους καὶ θεσμοὺς ὑφ' οὓς ἡ τῶν ἀναιρεσειόντων ἑνω-
» σις κατηρτίσθη· ἐνῶ τὸ περιστατικὸν τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον
» στοιχεῖον τῆς ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 212 καὶ 222 τοῦ ποινικοῦ νό-
» μου κολαζομένης πράξεως· ἐπομένως κακῶς ἐφήρμοσε τὸ εἰ-
» ρημένον δικαστήριον τὰ ἄρθρα ταῦτα, χαρακτηρίσαν ἐσφαλ-
» μένως ἐν τῇ ὀγδόῃ αἰτιολογίᾳ τῆς ἀποφάσεώς του τὴν πρᾶ-

» ξιν ὡς εἰς αὐτὰ ὑπαγομένην, ἐνῶ παραδεχθὲν ὅτι ἡ πράξις
» τῶν ἀναιρεσειόντων δὲν περιέχει πάντας τοὺς ὅρους τῶν
» μνησθέντων ἄρθρων, ὥφειλε ν' ἀθωώσῃ αὐτούς, ὅθεν κατὰ
» τοῦτο εἶναι ἀναιρετέα ἡ ἀπόφασις.

» Διὰ ταῦτα
» Ἀναιρεῖ τὴν ὑπ' ἀριθ. 181 ἀπόφασιν τοῦ αὐτοῦ δικαστη-
» ρίου, καθόσον ἐκήρυξεν ἐνόχους τοὺς ἀναιρεσειόντας διὰ πα-
» ράβασιν τῶν ἄρθρ. 212, 214 καὶ 222 τοῦ ποινικοῦ νόμου,
» καὶ κηρύττει αὐτοὺς κατὰ τοῦτο ἀθώους.

» Διατάσσει τὴν ἀπόδοσιν τοῦ καταβληθέντος παραβόλου,
» προσέτι δὲ νὰ γραφῇ ἡ παροῦσα ἀπόφασις εἰς τὸ περιθώ-
» ριον τοῦ πρωτοτύπου τῆς ἀναιρεθείσης ἀποφάσεως, καθόσον
» ἀναιρεῖ, καὶ νὰ δημοσιευθῇ διὰ τοῦ τύπου δαπάνῃ τοῦ Δη-
» μοσίου, εἰς βάρος τοῦ ὁποίου ἐπιβάλλει καὶ τὰ νόμιμα τέ-
» λη τῆς σημανσεως καὶ τὰ ἐξόδα τῆς δίκης.

» Ἐκρίθη, ἀπεφασίσθη καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν Ἀθήναις τὴν 26
» Ἰανουαρίου 1853, κτλπ. ».

—(O)—

ΤΕΛΟΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000024117